

Τάσος Ανθουλιάς

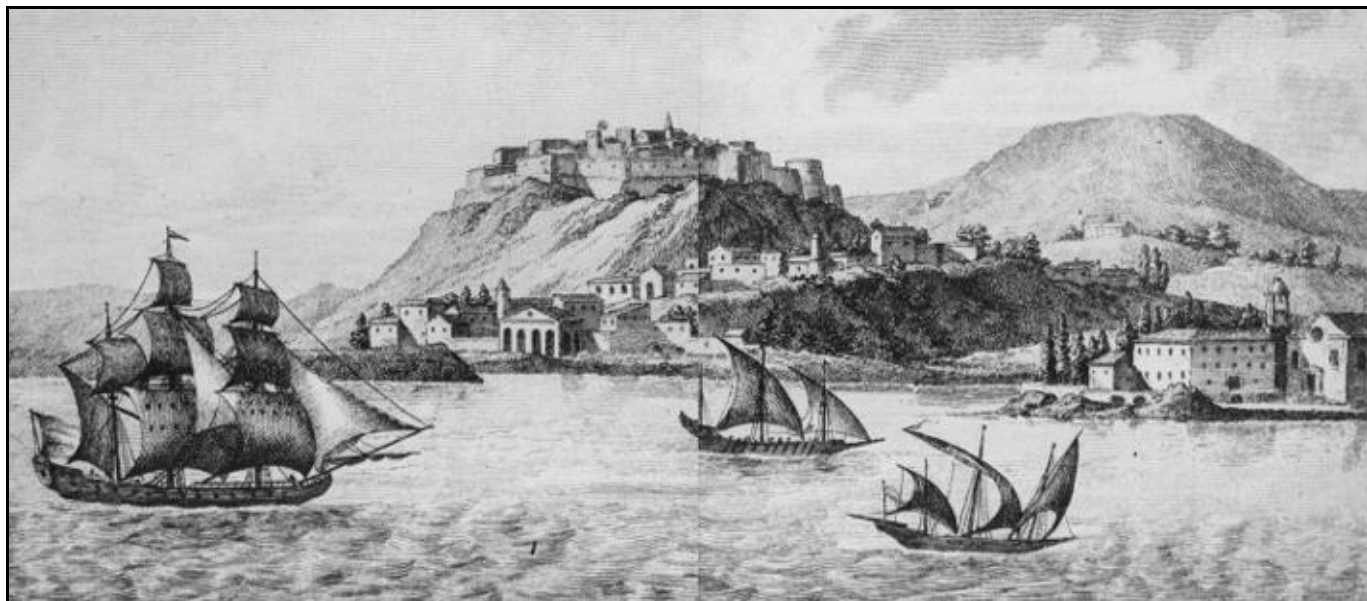
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Από το τέλος της Οθωμανικής κυριαρχίας
ως το 1950

Μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η ιστορία της Ελλάδας
με πολύ απλά κείμενα και χαρακτηριστικές εικόνες
ώστε να γίνει αντιληπτή η εξέλιξη της πραγματικότητας
και ο εντοπισμός βασικών στοιχείων και αλλαγών.

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

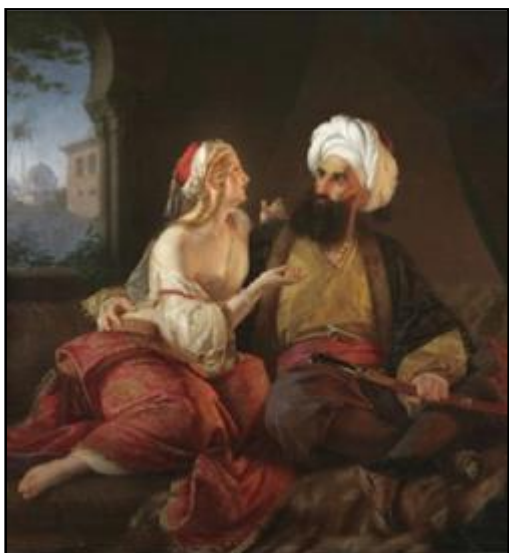
Μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα η Ελλάδα ήταν μέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Υπήρχαν αρκετές διαφοροποιήσεις ανά περιοχή. Τα νησιά του Αιγαίου, και περισσότερο τα νησιά των Κυκλάδων και του Αργοσαρωνικού, απολάμβαναν διοικητικής αυτονομίας, κάτι που βοήθησε στην οικονομική τους ανάπτυξη.

Στην Πελοπόννησο υπήρχε μια μικρή διοικητική και δικαστική αυτονομία, το κυριότερο χαρακτηριστικό της οποίας ήταν η ύπαρξη μιας χριστιανικής ελίτ –των κοτζαμπάσηδων– που έλεγχαν την οικονομική και πολιτική ζωή της περιοχής.

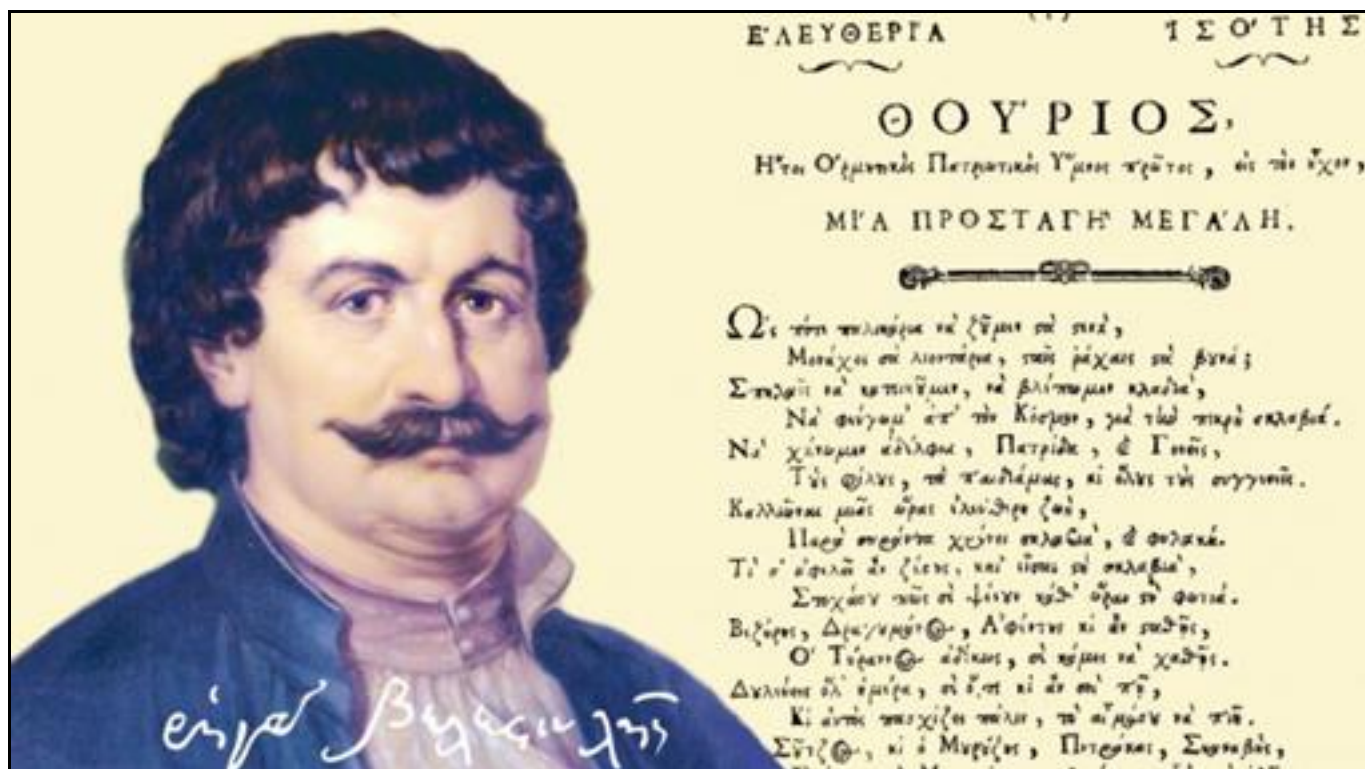
Στη Ρούμελη (σημερινή Στερεά Ελλάδα) και στη Θεσσαλία ιδιαίτερη δύναμη είχαν οι αρματολοί – συνήθως πρώην κλέφτες, οι οποίοι συμφωνούσαν με τον τοπικό Πασά να αναλάβουν την επιτήρηση μιας περιοχής, με τη συμφωνία να περιλαμβάνει και τον έλεγχο μέρους της οικονομικής ζωής (για παράδειγμα τη συλλογή φόρων).

Στην Ήπειρο τον έλεγχο είχε ο Αλή Πασάς, ο οποίος προσπαθούσε να χωριστεί από την Οθωμανική αυτοκρατορία, δημιουργώντας δικό του κράτος.

Οι Έλληνες το 1821 αριθμούσαν περίπου 3 εκατομμύρια κατοίκους. Επίσης ζούσαν Έλληνες σε περιοχές της Βλαχίας και Μολδαβίας, στο Βουκουρέστι, στο Ιάσιο καθώς και στη Βιέννη και Βουδαπέστη.

Τον 18ο αιώνα αναπτύσσεται στην Ευρώπη ο Διαφωτισμός μέσα από τις επιστημονικές ανακαλύψεις και τον φιλελευθερισμό. Οι ριζοσπαστικές ιδέες που ξεπήδησαν από τη Γαλλική επανάσταση ήταν έντονες. Στην ανάπτυξη του επαναστατικού ρεύματος των Ελλήνων ο Ρήγας Βελεστινλής (Φεραίος) και ο Αδαμάντιος Κοραής συνέβαλαν σημαντικά. Ο Ρήγας (1757 - 1798), κυρίως από τη Βιέννη, εξέδωσε αρκετά συγγράμματα, όπως ο «Θούριος», όπου εξέφραζε τους πόθους για την Ελευθερία όλων των λαών της Βαλκανικής,

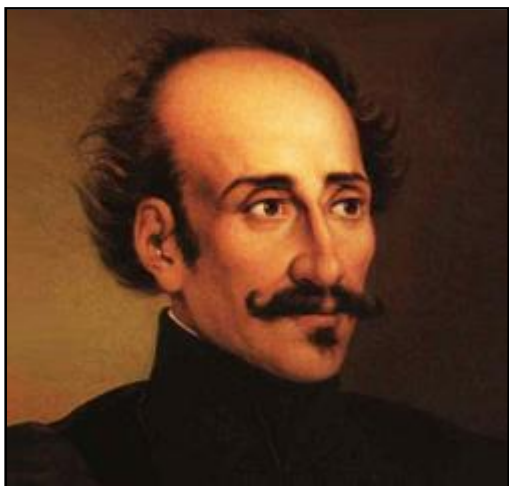
Ο Κοραής (1748 - 1833), αυτόπτης μάρτυρας των επαναστατικών διαδικασιών στη Γαλλία, καλούσε με το συγγραφικό του έργο (Αδελφική Διδασκαλία, Άσμα Πολεμιστήριον, Σάλπισμα Πολεμιστήριον κ.ά.) σε επανάσταση.

Στο πλαίσιο του νεοελληνικού Διαφωτισμού, σημαντικές προσωπικότητες θα επιχειρήσουν να μεταλαμπαδεύσουν στο υπόλοιπο γένος τις φιλελεύθερες ιδέες της εποχής και να το μορφώσουν. Από ανθρώπους με μόρφωση που ζούσαν σε πόλεις της Ευρώπης, της Βλαχίας και της Ρωσίας τέθηκαν οι βάσεις της Φιλικής Εταιρείας. Στα πλαίσια του πόθου για αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και με σαφή την επίδραση των μυστικών εταιρειών της Ευρώπης, συναντιούνται το 1814 στην Οδησό τρεις Έλληνες (ο Νικόλαος Σκουφάς, ο Αθανάσιος Τσακάλωφ και ο Εμμανουήλ Ξάνθος) και αποφασίζουν τη σύσταση μιας αυστηρά συνωμοτικής οργάνωσης, η οποία θα προετοίμαζε τον ξεσηκωμό όλων των Ελλήνων.

Η ηγετική ομάδα της Φιλικής Εταιρείας απόκαλείτο «η Αόρατος Αρχή» και περιβλήθηκε από την πρώτη στιγμή με τέτοια μυστική αίγλη, ώστε να πιστεύεται ότι συμμετείχαν σε αυτήν πολλές σημαντικές προσωπικότητες, όχι μόνον Έλληνες μα και ξένοι.

Για να γίνει κάποιος μέλος έπρεπε να δώσει έναν μυστικό όρκο.

Το 1818 η έδρα της Φιλικής Εταιρείας μεταφέρθηκε από την Οδησό στην Κωνσταντινούπολη, δηλαδή στην καρδιά της Οθωμανικής εξουσίας. Και το 1820 ανέλαβε την αρχηγία της ο Αλέξανδρος Υψηλάντης.

Η επανάσταση ξεκίνησε την 21η Φεβρουαρίου του 1821 στη Μολδοβλαχία. Την επόμενη μέρα, ο Υψηλάντης με μια μικρή δύναμη αντρών, πέρασαν τον διαβατηριακό έλεγχο στον Προύθο ποταμό, δηλαδή τα σύνορα Ρωσικής και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κατέφθασε στο κοντινό Ιάσιο, όπου τον περίμενε ο ηγεμόνας Σούτσος. Δύο ημέρες αργότερα, ο Υψηλάντης εξέδωσε την προκήρυξη «Μάχου υπέρ πίστεως και πατρίδος» στην οποία καλούσε για επανάσταση τους Έλληνες της Μολδοβλαχίας αφήνοντας να νοηθεί ότι θα είχαν τη στήριξη της Ρωσίας. Ο Υψηλάντης εκτέθηκε με το να εννοήσει ότι η επανάσταση υποστηριζόταν από τη Ρωσία χωρίς να έχει εξασφαλίσει την έγκριση του Τσάρου.

Μέσα σε μια εβδομάδα ο Υψηλάντης κατάφερε να συγκεντρώσει ένα σώμα 7 χιλιάδων στρατιωτών, κυρίως μισθοφόρων από διάφορους λαούς της Βαλκανικής, από τους οποίους οι 2,5 χιλιάδες ήταν Έλληνες. 800 ήταν ιππείς, ενώ αξιοσημείωτη ήταν μια ομάδα νεαρών Ελλήνων της διασποράς, οι οποίοι ονομάστηκαν Ιερός Λόχος. Διαδοχικά όμως πλήγματα ήρθαν να ανατρέψουν το κλίμα ενθουσιασμού. Στη Μολδαβία και στη Βλαχία καταστάλθηκε η επανάσταση. Η τελική ηρωική μάχη δόθηκε στο Δραγατσάνι, κυρίως από τους άντρες του Ιερού Λόχου στις 7 Ιουνίου. Ο Υψηλάντης τελικά εγκατέλειψε τον στρατό του και διέφυγε στην Αυστροουγγαρία, όπου και συνελήφθη.

Η επανάσταση ξέσπασε στην Πελοπόννησο τον Μάρτιο του 1821. Είχε προηγηθεί η σύσκεψη των προεστών και άλλων σημαντικών Ελλήνων, στην οποία όμως δεν είχαν ληφθεί οριστικές αποφάσεις για την έναρξη της επανάστασης. Οι υποψίες όμως των Οθωμανικών αρχών επιτάχυναν τις εξελίξεις. Η ημερομηνία της 25ης Μαρτίου επιλέχθηκε αργότερα ως συμβολική μέρα για έναρξη της επανάστασης. Σύμφωνα με μια ευρέως διαδεδομένη εξιστόρηση των γεγονότων, στις 25 Μαρτίου του 1821 ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ύψωσε τη σημαία του αγώνα και κήρυξε την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης στο μοναστήρι της Αγίας Λαύρας, που χρησιμοποιείτο ως σημείο συγκέντρωσης προεστών, οπλαρχηγών και κληρικών την περίοδο αυτή.

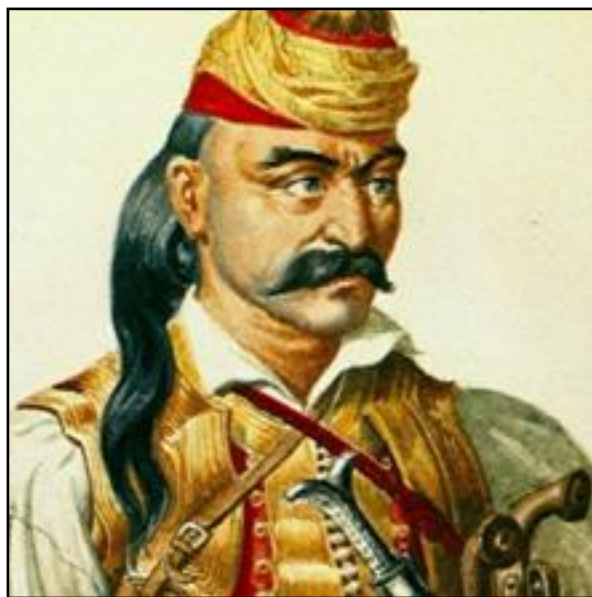

Το πρώτο επεισόδιο σημειώθηκε στις 16 Μαρτίου στην περιοχή των Καλαβρύτων με θύματα Οθωμανούς φοροεισπράκτορες, ενώ ακολούθησαν μεμονωμένες επιθέσεις σε μουσουλμάνους της περιοχής. Η είδηση των επιθέσεων στα Καλάβρυτα οδήγησε στις 20 Μαρτίου τους Οθωμανούς της Πάτρας να κλειστούν στο κάστρο. Οι Έλληνες ξεκίνησαν τις λεηλασίες στις οικίες των Οθωμανών και την επόμενη ημέρα οι Οθωμανοί εξήλθαν του κάστρου με εκδικητική διάθεση, προκαλώντας συγκρούσεις και βάζοντας πυρκαγιά στην πόλη. Στις 22/23 Μαρτίου εισήλθαν στην πόλη της Πάτρας στρατιωτικά σώματα, τα οποία ανάγκασαν τους Οθωμανούς να ξανακλειστούν στο κάστρο. Στις 24 Μαρτίου ήρθε στην πόλη ο Παλαιών Πατρών Γερμανός, ο οποίος έστησε το απόγευμα στην πλατεία του Αγ. Γεωργίου σταυρό και δόθηκε όρκος για την Επανάσταση μέσα σε κλίμα γενικού ενθουσιασμού του λαού της Πάτρας.

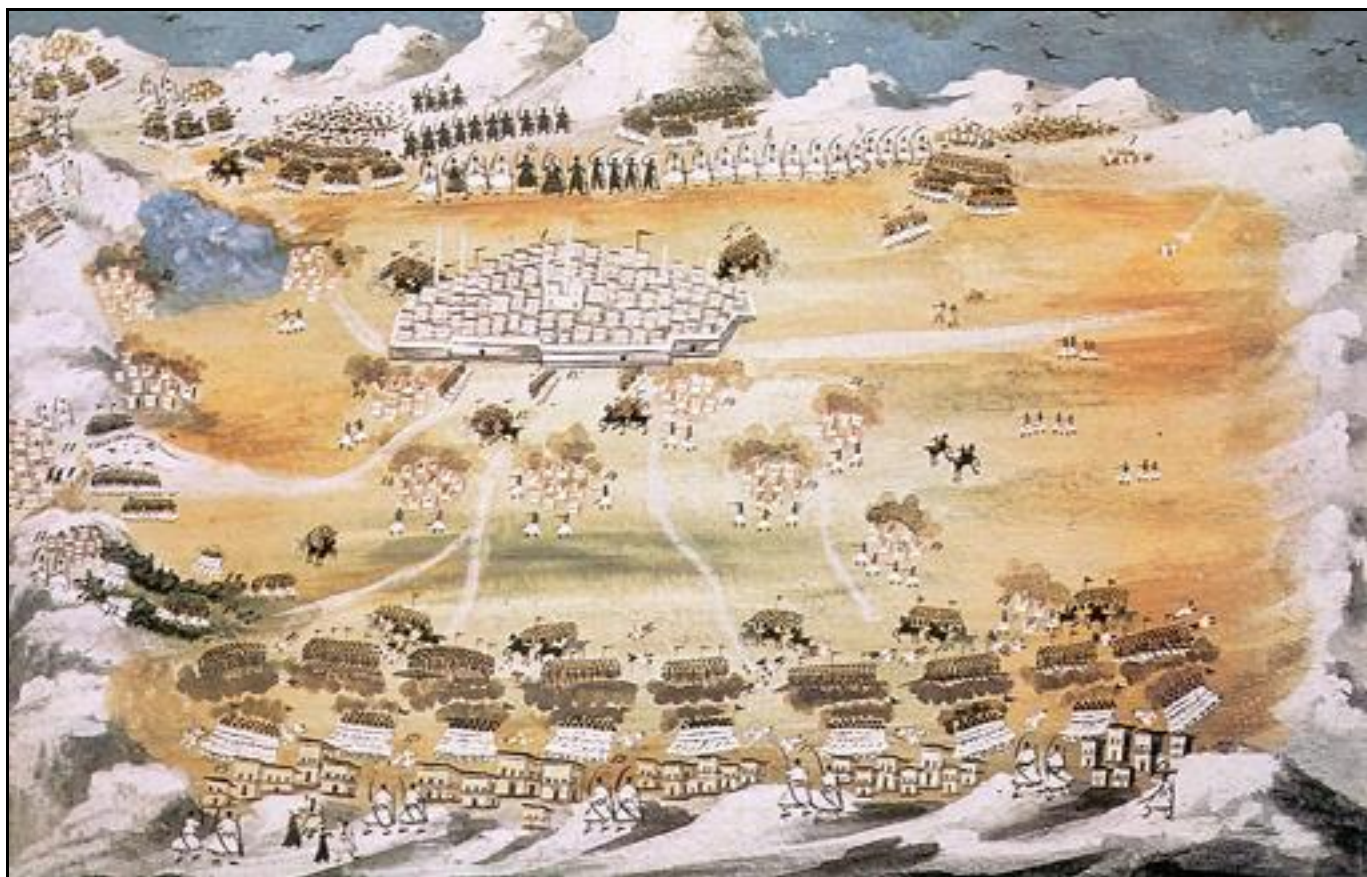
Στη Μάνη η επανάσταση ξεκίνησε στις 22 Μαρτίου 1821 από τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τον σημαντικότερο άρχοντα της περιοχής, που κατέλαβε σημαντικά σημεία. Την επόμενη εισήλθε στην πόλη, όπου οι Οθωμανοί παραδόθηκαν. Κάποιοι εξ αυτών κρατήθηκαν ως όμηροι ενώ οι άλλοι θανατώθηκαν. Μετά τις τελετουργίες της 24ης Μαρτίου, οι επαναστατημένοι δημιούργησαν τη «Γερουσία των Καλαμών» για να διοικήσει την περιοχή. Μέχρι το τέλος του Μάρτη, οι επαναστατημένοι Έλληνες ελέγχαν το μεγαλύτερο μέρος του Πελοποννήσου.

Οι Έλληνες δεν είχαν οργανωμένο στρατό ούτε εμπειρία από πολέμους, ενώ αρκετοί Έλληνες τρόμαζαν από τη θανάτωση των πρώην γειτόνων τους. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ήταν αυτός που με τη ρητορική του δεινότητα, και εκμεταλλευόμενος τη διάθεση των Ελλήνων για απελευθέρωση, προσπάθησε και κατάφερε να συγκροτήσει το πρώτο σώμα με ένοπλους τις πρώτες μέρες του Απριλίου.

Στις 7 Ιουνίου, έφθασε στην Πελοπόννησο ο Δημήτριος Υψηλάντης (αδελφός του Αλέξανδρου Υψηλάντη). Μετά τη διαμεσολάβηση του Κολοκοτρώνη, κατέληξαν σε συμβιβασμό να ονομαστεί ο Υψηλάντης ως αρχιστράτηγος, αλλά να συναποφασίζουν όλοι μαζί. Γύρω από τον Υψηλάντη μαζεύτηκαν οι φτωχοί αγρότες, μέλη της Φιλικής Εταιρείας και ένοπλοι που στρατολογήθηκαν χωρίς να παίρνουν μισθό.

Τον Ιούνιο ξεκίνησε η πολιορκία της Τριπολιτσάς. Αρχηγός της πολιορκίας ορίστηκε ο Δημήτριος Υψηλάντης, αν και άτυπος αρχηγός αυτής ήταν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Οι πολιορκημένοι μέσα στην πόλη υπέφεραν από έλλειψη τροφής και μια επιδημία τύφου που είχε ξεσπάσει.

Στις 23 Σεπτεμβρίου ορισμένοι ένοπλοι κατάφεραν να ρίξουν την πύλη της πόλης και να αλώσουν την πόλη. Σοβαρή αντίσταση δεν προβλήθηκε και τελικά σφαγιάστηκαν χιλιάδες Οθωμανοί, ο αριθμός των οποίων υπολογίζεται από δέκα ως τριάντα χιλιάδες άτομα. Η άλωση αποτέλεσε σημαντική καμπή για την επανάσταση καθώς η Τριπολιτσά αποτελούσε το διοικητικό κέντρο των Οθωμανών στην Πελοπόννησο. Παράλληλα η άλωση της Τριπολιτσάς ανέδειξε τον Κολοκοτρώνη ως στρατιωτικό ηγέτη της επανάστασης.

Η εξάπλωση της επανάστασης στη Ρούμελη: Η επανάσταση ξεκίνησε από την ανατολική Ρούμελη, συγκεκριμένα από τα Σάλωνα (σημερινή Άμφισσα) στις 27 Μαρτίου, και εξαπλώθηκε σε γύρω περιοχές (Λιβαδιά, Θήβα, Αταλάντη, Αθήνα, Χαλκίδα) τις επόμενες εβδομάδες.

Στις 2 Απριλίου έφτασε στην Κωνσταντινούπολη η είδηση για τις εξεγέρσεις των Ελλήνων και άρχισαν οι διωγμοί των Χριστιανών. Μία από τις συνέπειες που είχε η

επανάσταση των Ελλήνων ήταν η σύλληψη από τους Οθωμανούς αμάχων (κυρίως γυναικόπαιδων) και η πώλησή τους ως δούλων.

Το Πάσχα (10 Απριλίου) μετά τη θεία λειτουργία καθαιρέθηκε και απαγχονίστηκε στην κεντρική πύλη του πατριαρχείου στην Κωνσταντινούπολη ο πατριάρχης Γρηγόριος Ε' (πάνω από 70 ετών τότε), καθώς και άλλοι επίσκοποι. Το σώμα του Πατριάρχη, αφού έμεινε κρεμασμένο για τρεις μέρες, περιφέρθηκε στην πόλη από τον όχλο και τελικά ρίχτηκε στη μέση του Κεράτιου κόλπου.

Η πρώτη στρατιωτική αντίδραση από τους Οθωμανούς στις ειδήσεις για εξέγερση των Ελλήνων έγινε από τον Γιουσούφ πασά που βρισκόταν με στρατό στο Αργίνιο, ο οποίος πέρασε μέσω Ρίου στην Πελοπόννησο στις 3 Απριλίου, έκαψε την Πάτρα, αιφνιδίασε και διέλυσε τους πολιορκητές του φρουρίου της και εγκαταστάθηκε εκεί. Το φρούριο (ακρόπολη) της Πάτρας και τα γειτονικά φρούρια του Ρίου και του Αντίρριου θα μείνουν στα χέρια των Οθωμανών σε όλη τη διάρκεια του πολέμου, δίνοντας στα τουρκικά στρατεύματα μια σημαντική δίοδο πρόσβασης προς την Πελοπόννησο.

Η μάχη της Αλαμάνας ήταν μία από τις πολεμικές εμπλοκές της Επανάστασης με νικηφόρα έκβαση για τους Τούρκους εις βάρος των Ελλήνων. Η μάχη έγινε στις 23 Απριλίου και σε αυτή πληγώθηκε ο Αθανάσιος Διάκος, ο οποίος τελικά βρήκε μαρτυρικό

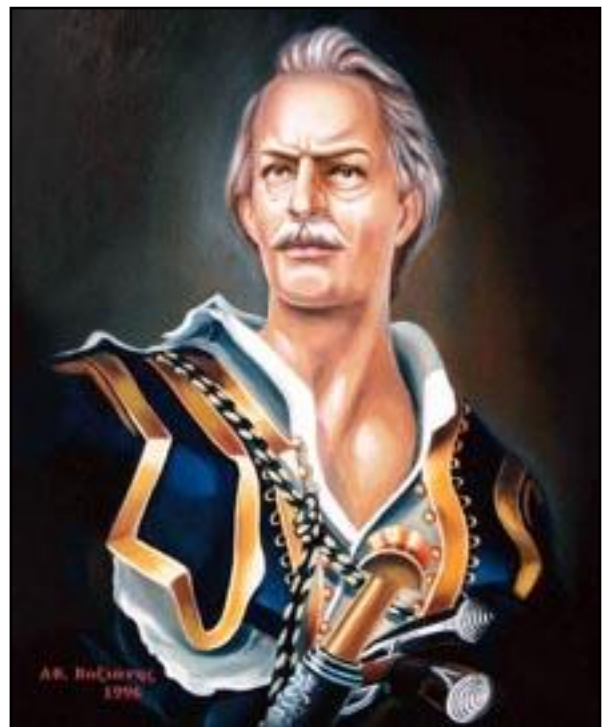
αλλά και ηρωικό θάνατο, αφού εκτελέστηκε βάναισα από τον Οθωμανό διοικητή Ομέρ Βρυώνη.

Στις 3 Μαΐου 1821 εκδόθηκε φερμάνι από τον Σουλτάνο Μαχμούτ Β΄ που διέτασσε γενική σφαγή των επαναστατών, καταστροφή των περιουσιών τους και εξανδραποδισμό των γυναικόπαιδων.

Στις 8 Μαΐου ο Οδυσσέας Ανδρούτσος κατάφερε πλήγμα στον Ομέρ Βρυώνη στο χάνι της Γραβιάς. Με 120 μαχητές αντιμετώπισε επιτυχημένα όλη την ημέρα τις οθωμανικές επιθέσεις προξενώντας τους σημαντικές απώλειες και αποσύρθηκε τη νύχτα προς τα βουνά, με ελάχιστες δικές του απώλειες.

Στις 23 Μαρτίου ο Φιλικός Εμμανουήλ Παπάς, αφού φόρτωσε σε ένα καράβι όπλα και πυρομαχικά, που είχε αγοράσει με δικά του χρήματα, αναχώρησε από την Κωνσταντινούπολη για το Άγιο Όρος, με εντολή να οργανώσει την επανάσταση στη Μακεδονία. Πολλοί καλόγεροι ξεσηκώθηκαν έτοιμοι να τον ακολουθήσουν και έγιναν επαφές με Μακεδόνες οπλαρχηγούς σε μια προσπάθεια να προετοιμαστεί μια συντονισμένη εξέγερση. Μετά από την αποτυχία των επίμονων προσπαθειών συντονισμού ταυτόχρονης έκρηξης της επανάστασης στον Όλυμπο και τη Χαλκιδική ο Εμμανουήλ Παπάς στα τέλη Μαΐου κήρυξε στο Άγιο Όρος την επανάσταση στη Μακεδονία. Οι επαναστάτες κατάφεραν σε σύντομο χρονικό διάστημα να απελευθερώσουν ολόκληρη τη Χαλκιδική, τα Βασιλικά Θεσσαλονίκης, καθώς και την περιοχή της Βόλβης. Η οθωμανική απάντηση ήταν εδώ άμεση με συλλήψεις ομήρων και καταλήψεις πόλεων. Ιδιαίτερα δεινοπάθησε η Θεσσαλονίκη, όπου εξοντώθηκαν τουλάχιστον είκοσι πέντε χιλιάδες Έλληνες και οι

περιουσίες τους δημεύτηκαν ή καταστράφηκαν. Χρειάστηκε να περάσουν τουλάχιστον πενήντα χρόνια για να επανέλθει ο ελληνισμός της πόλης στα πριν του 1821 επίπεδα και να συνέλθει από αυτό το συντριπτικό χτύπημα.

Τα νησιά του Αιγαίου, μαζί με τη συνεισφορά σημαντικών λιμανιών, σήκωσαν το βάρος της επανάστασης στη θάλασσα. Ο ρόλος τους ήταν να ανακόψουν τις ενισχύσεις των οθωμανικών στρατευμάτων με πλοία, καθώς και να αποτελέσουν γέφυρα ανάμεσα στις διάφορες επαναστατημένες περιοχές. Οι Έλληνες διέθεταν σημαντικό εμπορικό στόλο, μέρος του οποίου χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες της επανάστασης. Τα νησιά Ύδρα, Σπέτσες και Ψαρά έπαιξαν σημαντικό ρόλο, δίνοντας τα περισσότερα πλωτά σκάφη στον αγώνα καθώς και έμπειρο στη θάλασσα προσωπικό.

Η Πρώτη Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου (20 Δεκεμβρίου 1821 - 15 Ιανουαρίου 1822) ήταν η πρώτη συνέλευση νομοθετικού σώματος του νέου Ελληνικού κράτους. Έλαβε χώρα στη σημερινή περιοχή της Νέας Επιδαύρου Αργολίδας. Στην Εθνική Συνέλευση της Επιδαύρου γράφηκε η «Διακήρυξις της Εθνικής Συνελεύσεως», ορίστηκε ο τρόπος της προσωρινής λειτουργίας του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους και ψηφίστηκε την 1η Ιανουαρίου 1822 το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας. Σε αυτό το Σύνταγμα, ορίστηκε και το εθνικό σύμβολο, η ελληνική σημαία. Το Σύνταγμα που ψηφίστηκε προέβλεπε προστασία των ατομικών ελευθεριών, την αντιπροσωπευτική αρχή καθώς και τη διάκριση των εξουσιών.

Καθοριστικό γεγονός στις αρχές του 1822 ήταν η πτώση και εκτέλεση του Αλή Πασά κατ' εντολή του Σουλτάνου Μαχμούτ Β' στις 24 Ιανουαρίου 1822 που απελευθέρωσε τουρκικές δυνάμεις για να στραφούν κατά της Ελληνικής επανάστασης. Και μία από τις πρώτες επιθέσεις που έκαναν ήταν εναντίον των Σουλιωτών. Οι Έλληνες για να βοηθήσουν τους Σουλιώτες που βρίσκονταν σε δυσμενή θέση επιχείρησαν αντιπερισπασμό στέλνοντας στρατό στα νότια της Ηπείρου με αρχηγό τον Μαυροκορδάτο. Αλλά στη μάχη του Πέτα στις 4 Ιουλίου οι Ελληνικές δυνάμεις που τις βοηθούσαν και Φιλέλληνες ηττήθηκαν από τον στρατό του Κιουταχή.

Οι Τούρκοι συγκεντρώνοντας μεγάλο στρατό στη Λαμία με αρχηγό τον Δράμαλη διέσχισαν τη Στερεά σχεδόν χωρίς αντίσταση και εισήλθαν στην πεδιάδα του Άργους. Ο Κολοκοτρώνης εφαρμόζοντας την τακτική της «καμένης γης» ανάγκασε τον Δράμαλη να οπισθοχωρήσει πίσω στην Κόρινθο.

Κατά την επιστροφή του στις 26 Ιουλίου δέχτηκε επίθεση στα Δερβενάκια που είχαν

καταληφθεί από τις δυνάμεις του Κολοκοτρώνη. Στη μάχη των Δερβενακίων η στρατιά του Δράμαλη καταστράφηκε και ο κίνδυνος για την επανάσταση στην Πελοπόννησο αποτράπηκε. Η Μάχη των Δερβενακίων, γνωστή και ως Σφαγή του Δράμαλη, ήταν μία από τις σημαντικότερες μάχες που πραγματοποιήθηκαν κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Ένας στόλος είχε συγκεντρωθεί στην Κωνσταντινούπολη με Ναύαρχο τον Καρά Αλή. Πρώτη του δουλειά ήταν να καταπνίξει την επανάσταση στη Χίο. Στις 30 Μαρτίου οι Τούρκοι αποβιβάστηκαν στη Χίο και προχώρησαν σε εκτεταμένες λεηλασίες και σφαγές άμαχου πληθυσμού. Χιλιάδες κάτοικοι του νησιού (25.000 περίπου) σφαγιάστηκαν ή αιχμαλωτίστηκαν ενώ μεγάλο μέρος του πληθυσμού διέφυγε προς τα Ψαρά, τις Κυκλάδες και την Πελοπόννησο. Η σφαγή της Χίου είχε μεγάλο αντίκτυπο στην κοινή γνώμη των δυτικοευρωπαϊκών κρατών και μετέβαλε τη στάση της υπέρ του αγώνα των Ελλήνων.

Ο τουρκικός στόλος παρέμεινε στο λιμάνι της Χίου μέχρι τον Ιούνιο του 1822. Τότε οι Έλληνες επιχείρησαν με πυρπολικά να προκαλέσουν καταστροφές στον τουρκικό στόλο. Ο Κωνσταντίνος Κανάρης κατάφερε να ανατινάξει την τουρκική ναυαρχίδα προκαλώντας τεράστιο πλήγμα στον τουρκικό στόλο. Ο Καρά Αλή βρήκε τον θάνατο και ο τουρκικός στόλος απέπλευσε πίσω στον Ελλήσποντο.

Τον Απρίλιο του 1823 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη Εθνοσυνέλευση στο Άστρος. Η Εθνοσυνέλευση κατήργησε τις τοπικές διοικήσεις Ανατολικής Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου και τις αντικατέστησε από μία κεντρική διοίκηση που την αποτελούσαν δύο σώματα: το Βουλευτικό και το Εκτελεστικό. Παράλληλα κατήργησε το αξίωμα της αρχιστρατηγίας που το αντικατέστησε από μία τριμελή επιτροπή στρατιωτικών. Η απόφαση αυτή στόχευε να περιορίσει την εξουσία του Κολοκοτρώνη. Στα τέλη του χρόνου τα δύο σώματα εξουσίας κατέληξαν να εκφράζουν δύο αντίπαλες πτέρυγες επαναστατών, με αποτέλεσμα τη ρήξη μεταξύ τους που οδήγησε στο ξέσπασμα του εμφυλίου πολέμου στα τέλη του 1823.

Από το 1824 άρχισε η κάμψη της Επανάστασης, εξαιτίας κυρίως των εμφυλίων πολέμων και των συντονισμένων επιχειρήσεων των Τούρκων και των Αιγυπτίων. Παρά την αντίσταση ο αγώνας των Ελλήνων υποχώρησε στην Κρήτη, ενώ η Κάσος και τα Ψαρά καταστράφηκαν.

Στην Πελοπόννησο βρισκόταν σε εξέλιξη ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ των υποστηρικτών των δύο κυβερνήσεων. Η μία με αρχηγό τον Γεώργιο Κουντουριώτη είχε μεταφέρει την έδρα της στο Κρανίδι, στα νότια της Αργολίδας και υποστηριζόταν από τους νησιώτες, τους στερεοελλαδίτες και ορισμένους πελοποννήσιους προκρίτους. Η άλλη με αρχηγό τον

Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη είχε μεταφέρει την έδρα της στην Τριπολιτσά και υποστηριζόταν από τον Κολοκοτρώνη και άλλους Πελοποννήσιους οπλαρχηγούς. Η σύναψη του πρώτου δανείου από αγγλικές τράπεζες έκανε ακόμα εντονότερη την προσπάθεια επικράτησης της μίας ή της άλλης πλευράς ώστε να περιέλθει στη διαχείρισή της το δάνειο.

Στις αρχές του 1825 ο Ιμπραήμ πασάς της Αιγύπτου μετέφερε στρατό (κυρίως Αιγύπτιους από την Κρήτη στην Πελοπόννησο. Αποβίβασε στην περιοχή της Μεθώνης, που βρισκόταν ακόμα σε τουρκικά χέρια, περίπου 11.000 στρατιώτες και 1.000 ιππείς. Οι Έλληνες απασχολημένοι με τον εμφύλιο δεν αντιμετώπισαν έγκαιρα τον Ιμπραήμ επιτρέποντας στις δυνάμεις του να αναπτυχθούν. Ο Ιμπραήμ συνέχισε την προέλασή του καταλαμβάνοντας την Τριπολιτσά στα μέσα Ιουνίου του 1825 και το Άργος λίγες μέρες αργότερα. Προς το τέλος του χρόνου ο Ιμπραήμ αποφάσισε να ενισχύσει την πολιορκία του Μεσολογγίου όπου βρισκόταν καθηλωμένος ο στρατός του Κιουταχή από τον Απρίλιο της ίδιας

χρονιάς. Πηγαίνοντας προς το Μεσολόγγι κατέστρεψε τη δυτική Πελοπόννησο στα τέλη του 1825.

Οι πολιορκημένοι του Μεσολογγίου απέρριψαν τις προτάσεις του Ιμπραήμ για παράδοση και επέλεξαν να συνεχίσουν να αντιστέκονται. Όμως η συντριπτική υπεροχή του αντιπάλου σε στρατιωτικές δυνάμεις καθιστούσε την προσπάθεια εξαιρετικά δύσκολη. Τα τρόφιμα είχαν σχεδόν τελειώσει και τα πολεμοφόδια είχαν λιγοστέψει σημαντικά. Μπροστά σε αυτή την κατάσταση το συμβούλιο των οπλαρχηγών και προκρίτων της πόλης πήρε την απόφαση για την έξοδο των κατοίκων από το Μεσολόγγι. Η

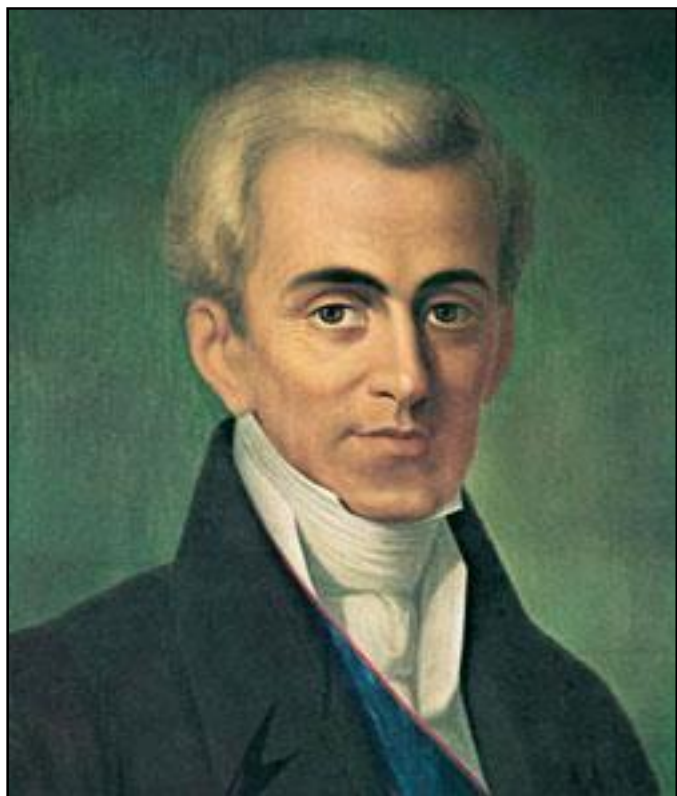
έξοδος ορίστηκε για τη νύχτα του Σαββάτου του Λαζάρου (10 Απριλίου) με ξημερώματα Κυριακής των Βαΐων (11 Απριλίου). Το σχέδιο της εξόδου πιθανότατα προδόθηκε, με αποτέλεσμα οι τουρκοαιγύπτιοι να απαντήσουν με σφοδρή επίθεση που συνοδεύτηκε από σφαγή. Χιλιάδες Έλληνες σφαγιάστηκαν, αιχμαλωτίστηκαν και μόνο 1.500 περίπου κατάφεραν να διασωθούν. Η ηρωική έξοδος του Μεσολογγίου συγκλόνισε την Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη και συνέβαλε καθοριστικά, στην αλλαγή στάσης των μεγάλων δυνάμεων της εποχής, υπέρ της Ελλάδας.

Το 1827 υπήρξε το πιο κρίσιμο έτος για την εξέλιξη της υπόθεσης του ελληνικού αγώνα, κατά το οποίο σημαντικά γεγονότα έλαβαν χώρα, τα οποία επιτάχυναν τις εξελίξεις προς την τελική λύση του ελληνικού αιτήματος για τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους

Η τρίτη εθνοσυνέλευση εξέλεξε στις 30 Μαρτίου τον Ιωάννη Καποδίστρια κυβερνήτη της Ελλάδας και όρισε μία τριμελή επιτροπή που θα τον αντικαθιστούσε μέχρι την άφιξή του. Η εθνοσυνέλευση ψήφισε ένα νέο σύνταγμα που υπήρξε περισσότερο φιλελεύθερο από το προηγούμενο.

Τον Ιούλιο οι τρεις μεγάλες δυνάμεις, Αγγλία, Ρωσία και Γαλλία υπέγραψαν συμφωνία με την οποία δεσμεύονταν να τηρήσουν μια προηγούμενη και επιπλέον αποκτούσαν τη δυνατότητα να παρέμβουν και στρατιωτικά εφόσον χρειαστεί. Σύντομα οι στόλοι των τριών δυνάμεων κατέπλευσαν στο Ιόνιο για να επιτηρήσουν τη συμφωνία. Ο Ιμπραήμ δεν έδειξε προθυμία να συμμορφωθεί με αποτέλεσμα σύντομα να προκληθεί σύγκρουση. Οι αντίπαλοι στόλοι συγκρούστηκαν στο Ναυαρίνο. Η ναυμαχία του Ναυαρίνου προκάλεσε τη συντριβή του στόλου του Ιμπραήμ και άνοιξε τον δρόμο για τη δημιουργία ελληνικού κράτους.

Στις 18 Ιανουαρίου 1828, δέκα μήνες μετά από την απόφαση της Εθνοσυνέλευσης, ο Καποδίστριας έφτασε στο Ναύπλιο όπου έτυχε ενθουσιώδους υποδοχής και τέσσερις μέρες αργότερα στην Αίγινα, που ήταν η πρώτη πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους. Τη στιγμή της άφιξής του σχεδόν όλη η Πελοπόννησος και η Στερεά Ελλάδα είχε ξαναπέσει στα χέρια των Οθωμανών και των Αιγυπτίων, ενώ μεταξύ των Ελλήνων συνεχίζονταν οι εμφύλιες διαμάχες.

Παράλληλα με το υπόλοιπο μεταρρυθμιστικό του έργο προχώρησε άμεσα στην αναδιοργάνωση του στρατού και του στόλου, με σκοπό την επιτυχή συνέχιση της επανάστασης. Μία από τις πρώτες του

κινήσεις ήταν η καταστολή της πειρατείας, έργο το οποίο ανέλαβε με επιτυχία ο Ανδρέας Μιαούλης.

Στη διάσκεψη του Λονδίνου τον Ιούλιο του 1828 αποφασίστηκε να αποσταλεί γαλλικό εκστρατευτικό σώμα στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα οι Άγγλοι ήρθαν σε συμφωνία με τον Μωχάμετ Άλη στην Αλεξάνδρεια για την αποχώρηση του αιγυπτιακού στρατού από την Πελοπόννησο. Η γαλλική εκστρατευτική αποστολή αποβιβάστηκε στην Πελοπόννησο στα τέλη Αυγούστου και λίγες μέρες αργότερα άρχισε η αποχώρηση των στρατευμάτων του Ιμπραήμ. Οι Γάλλοι στη συνέχεια κατέλαβαν αμαχητί τα κάστρα της Μεθώνης, της Κορώνης και της Πάτρας και μόνο στο κάστρο του Ρίου συνάντησαν κάποια αντίσταση. Μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου δεν απέμενε κανένα κάστρο της Πελοποννήσου στην κυριαρχία των Οθωμανών.

Η αναζωπύρωση της επανάστασης και οι στρατιωτικές επιτυχίες στη Στερεά Ελλάδα με επικεφαλής τον Δημήτριο Υψηλάντη πρόσφεραν στον Ιωάννη Καποδίστρια τη διαπραγματευτική δυνατότητα να επιδιώξει στη διάσκεψη του Πόρου με Βρετανούς, Γάλλους και Ρώσους διπλωμάτες, ευνοϊκότερη συνοριακή γραμμή για το νέο ελληνικό κράτος. Παρά τις ενέργειες του Καποδίστρια, το πρωτόκολλο του Λονδίνου του Νοεμβρίου 1828 περιόριζε το ελληνικό κράτος μόνο στην Πελοπόννησο και στα κοντινά της νησιά.

Ο Καποδίστριας ίδρυσε Εθνικό Νομισματοκοπείο και καθιέρωσε τον φοίνικα ως εθνικό νόμισμα, αντικαθιστώντας το τουρκικό γρόσι. Όσον αφορά την εκπαίδευση, κατασκεύασε νέα σχολεία, εισήγαγε τη μέθοδο του αλληλοδιδασκτικού σχολείου, ίδρυσε εκκλησιαστική σχολή στον Πόρο, καθώς και το Ορφανοτροφείο Αίγινας, σε μια προσπάθεια να οργανώσει το σχεδόν ανύπαρκτο εκπαιδευτικό σύστημα. Δεν ίδρυσε όμως πανεπιστήμιο, καθώς θεωρούσε ότι έπρεπε να υπάρξουν πρώτα απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης.

Στο πρόβλημα της διανομής της εθνικής γης ο Καποδίστριας δεν κατάφερε να βρει λύση κι έτσι εκατομμύρια στρέμματα παρέμειναν στους μεγαλοϊδιοκτήτες (κοτζαμπάσηδες και Εκκλησία). Μερίμνησε επίσης για τον επανασχεδιασμό και την ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων ελληνικών πόλεων, όπως το Ναύπλιο, το Άργος, το Μεσολόγγι και η Πάτρα. Σημαντική ήταν και η συμβολή του στο εμπόριο με την παραχώρηση δανείων στους νησιώτες για την αγορά πλοίων και την κατασκευή ναυπηγείων στον Πόρο και στο Ναύπλιο. Τον Οκτώβριο του 1829 ίδρυσε το πρώτο αρχαιολογικό μουσείο στην Αίγινα.

Όσον αφορά την ελληνική οικονομία, ο Καποδίστριας επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη γεωργία, βασική πηγή πλούτου της Ελλάδας. Ίδρυσε τη Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας και ενθάρρυνε την καλλιέργεια της πατάτας,

Οι ελληνικές επιχειρήσεις στη Στερεά Ελλάδα συνεχίζονταν, καθώς και η προέλαση των Ρώσων προς την Κωνσταντινούπολη (Ρωσοτουρκικός Πόλεμος (1828-1829)). Ανήσυχη από τις επιτυχίες της Ελλάδας και της Ρωσίας η Μεγάλη Βρετανία έσπευσε να συμφωνήσει στη συνοριακή γραμμή Άρτας - Βόλου και το σημαντικότερο στην ανεξαρτησία. Μετά από διαπραγματεύσεις Μεγάλης Βρετανίας, Γαλλίας και Ρωσίας

υπογράφηκε το πρωτόκολλο του Λονδίνου (3 Φεβρουαρίου 1830), με το οποίο αναγνωριζόταν η ανεξαρτησία της Ελλάδας,

Ως κυβερνήτης ο Καποδίστριας αρνήθηκε να δεχθεί μισθό, ενώ διέθεσε όλη του την περιουσία για τους σκοπούς του κράτους.

Η συμμετοχή των γυναικών στη Ελληνική Επανάσταση παρέμεινε άγνωστη επί πολλά χρόνια καθώς οι ιστορικοί που ασχολήθηκαν με την περίοδο αυτή της ελληνικής ιστορίας παραγνώρισαν ή αγνόησαν εντελώς τη συμβολή των γυναικών. Οι γυναίκες συμμετείχαν ενεργά στην Ελληνική Επανάσταση, όχι μόνο υποστηρίζοντας ηθικά και υλικά τους αγωνιστές άντρες των οικογενειών τους, αλλά συμμετέχοντας και οι ίδιες συχνά στις μάχες, τόσο στην ξηρά όσο και στη θάλασσα.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η Μαντώ Μαυρογένους, η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα και η Δόμνα Βισβίζη.

Εκτός από τα πολύ πιεστικά οικονομικά, κοινωνικά και διπλωματικά προβλήματα, ο Καποδίστριας είχε να αντιμετωπίσει δύο σημαντικά εμπόδια στην πολιτική του για την οικοδόμηση του νέου ελλαδικού κράτους: Πρώτον την εχθρότητα της Γαλλίας (μετά το 1830) και της Αγγλίας, τα γεωστρατηγικά συμφέροντα των οποίων στην Ανατολική Μεσόγειο κινδύνευαν από την προοπτική δημιουργίας ενός νέου και δυναμικού ναυτικού και εμπορικού κράτους έξω από τον έλεγχό τους ή, χειρότερα, υπό την επιρροή της Ρωσίας. Δεύτερον, τα τοπικιστικά, οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των κοτζαμπάσηδων, Φαναριωτών και πλοιοκτητών, οι οποίοι επιδίωκαν διατήρηση των προνομίων και συμμετοχή στη νομή της εξουσίας. Εν τέλει ο συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων προετοίμασε το έδαφος και οδήγησε στην πολιτική και φυσική εξόντωση του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας στις 27 Σεπτεμβρίου 1831.

Με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830 για την ανεξαρτησία του Ελληνικού κράτους είχε οριστεί επίσης ότι πολίτευμα του Ελληνικού κράτους θα ήταν η μοναρχία. Για τη θέση του μονάρχη οι συμβαλλόμενες χώρες επέλεξαν τον πρίγκιπα Λεοπόλδο του Σαξ-Κόμπουργκ (μετέπειτα Βασιλιά του Βελγίου), ο οποίος, παρά την αρχική του αποδοχή, τελικά δεν δέχτηκε την πρότασή τους.

Μετά την παραίτηση του Λεοπόλδου και τη δολοφονία του Καποδίστρια, με νέα συνθήκη των Μεγάλων Δυνάμεων τον Μάιο του 1832, ο μόλις 17χρονος πρίγκηπας Όθωνας των Βίττελσ-μαχ της Βαυαρίας αναγορεύεται ως Βασιλιάς της Ελλάδος και το νέο κράτος ονομάζεται Βασίλειον της Ελλάδος.

Επειδή ο Όθων ήταν ανήλικος, σχηματίστηκε επιτροπή Αντιβασιλείας από τρεις εκπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων, οι οποίοι άρχισαν να δημιουργούν τους κρατικούς θεσμούς.

Η ενηλικίωση του Όθωνα έγινε την 1η Ιουνίου 1835 και γιορτάστηκε με κανονιοβολισμούς, στρατιωτική παρέλαση, φωταγώγηση, αγώνες και επίσημο χορό. Στη συνέχεια οι Μεγάλες Δυνάμεις άρχισαν να ζητούν τα τοκοχρεωλύσια από τα δάνεια που είχαν δώσει. Αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μεγάλη δυσφορία κατά του Όθωνα, ο οποίος αναγκάστηκε να καταφύγει σε αντιλαϊκά μέτρα (σταμάτησε την εκτέλεση έργων, ανέστειλε την καταβολή μισθών και απέλυσε πολλούς δημοσίους υπαλλήλους).

Η δυσαρέσκεια οδήγησε στη συνωμοσία μερικών πολιτικών και αξιωματικών –με αρχηγούς τον Μακρυγιάννη και τον Καλλέργη– οι οποίοι

ήθελαν να επιβάλουν στον Όθωνα την παραχώρηση Συντάγματος. Ωστόσο αυτός και η κυβέρνηση δεν έλαβαν καθόλου προστατευτικά μέτρα.

Τη νύχτα της 2ας προς την 3η Σεπτεμβρίου 1843 ένα τάγμα συγκέντρωσε πολίτες και κατευθύνθηκε προς τα ανάκτορα με την κραυγή «Ζήτω το Σύνταγμα». Ο Όθων κάλεσε

τμήμα πυροβολικού, του οποίου όμως ο επικεφαλής ήταν μνημένος στο κίνημα και ενώθηκε με τους επαναστάτες. Ο Μακρυγιάννης αυτοανακηρύχθηκε φρούραρχος της πόλης και ανέλαβε την προστασία των ανακτόρων και των δημοσίων καταστημάτων. Σχηματίστηκε νέα κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Ανδρέα Μεταξά. Μια εξαμελής επαναστατική επιτροπή παρουσιάστηκε στον βασιλιά και τον ανάγκασε να διατάξει σύγκληση Εθνικής Συνέλευσης για την ψήφιση Συντάγματος. Οι επαναστάτες διεκδικούσαν τα πολιτικά τους δικαιώματα και όχι την απομάκρυνση του Όθωνα. Έγιναν εκλογές τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο και οι πληρεξούσιοι συγκρότησαν τη συνταγματική Εθνική Συνέλευση του 1843. Ο Όθων τελικά παραχώρησε το Σύνταγμα του 1844. Η νύχτα της 2ης - 3ης Σεπτεμβρίου σήμανε το τέλος της απόλυτης μοναρχίας στην Ελλάδα.

Το 1836 ο Όθων είχε παντρευτεί την Αμαλία με Γερμανική καταγωγή. Ο γάμος αυτός έγινε χωρίς να έχει ενημερωθεί προηγουμένως η Βουλή, κατόπιν προσωπικής απόφασης του ίδιου του Όθωνα, προκειμένου έτσι να μη μαθευτεί στις Μεγάλες Δυνάμεις, που τότε εμπλέκονταν για το καθετί στη χώρα, και του δημιουργήσουν θέμα στις προσωπικές - ιδιωτικές του προτιμήσεις. Και ο Όθων διόρισε την Αμαλία αντιβασίλεα. Ο Όθων με την Αμαλία δεν έκαναν παιδιά.

Η νέα μορφή του πολιτεύματος ήταν ηγεμονική, κληρονομική, συνταγματική και κοινοβουλευτική. Αναγνωρίστηκε ως επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα η Ορθοδοξία,

ενώ οποιαδήποτε άλλη ήταν ανεκτή. Επίσης, η Εκκλησία της Ελλάδας είναι δογματικά ενωμένη με το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης αλλά αυτοκέφαλη. Στο θέμα της διαδοχής το Σύνταγμα πρόβλεπε ότι κάθε μελλοντικός κάτοχος του ελληνικού θρόνου θα έπρεπε να είναι ορθόδοξος. (Ο Όθων παρέμεινε καθολικός και η Αμαλία προτεστάντισσα).

Μετά τον Κριμαϊκό πόλεμο (1853 - 1856) αυξήθηκαν οι δυσარέσκειες και οι αντιδυναστικές εκδηλώσεις. Ο Όθων τελικά διέλυσε τη Βουλή και έκανε εκλογές το 1861. Σε αυτές τόσο ο Όθων όσο και η κυβέρνηση χρησιμοποίησαν όλα τα μέσα για να επικρατήσουν οι κυβερνητικοί. Την 1η Φεβρουαρίου 1862 ξέσπασε η πρώτη εξέγερση στο Ναύπλιο. Σύντομα η εξέγερση άρχισε να εξαπλώνεται στη Σαντορίνη, την Ύδρα, την Τρίπολη και την Μεσσηνία.

Στις 16 Οκτωβρίου ο Βασιλιάς Όθων και η βασίλισσα εγκατέλειψαν το παλάτι για μια βασιλική επίσκεψη στην Πελοπόννησο, προκειμένου να ενισχυθούν οι δεσμοί μεταξύ του ελληνικού λαού και του στέμματος. Ωστόσο δύο μέρες αργότερα ξέσπασε μια νέα αναταραχή στη Βόνιτσα, λιμάνι του Αμβρακικού Κόλπου. Σύντομα η εξέγερση εξαπλώθηκε στο Μεσολόγγι και την Πάτρα. Στις 22 Οκτωβρίου, η εξέγερση έφτασε στην πρωτεύουσα Αθήνα και ανακηρύχθηκε προσωρινή κυβέρνηση. Την επομένη οι επαναστάτες κήρυξαν τον Όθωνα και τη βασίλισσα έκπτωτους. Το βασιλικό ζεύγος μεταφέρθηκε στην Καλαμάτα και τέθηκαν υπό την προστασία Βρετανικού πολεμικού πλοίου. Ο Όθων και η Αμαλία εγκατέλειψαν την Ελλάδα στις 23 Οκτωβρίου 1862 με το αγγλικό πολεμικό πλοίο.

Μετά την εκδίωξη του Όθωνα από τον θρόνο της Ελλάδας, έπρεπε να βρεθεί νέος ηγεμόνας για τη χώρα. Οι Μεγάλες Δυνάμεις αποφάσισαν να δοθεί ο θρόνος στον Γουλιέλμο (που ονομάστηκε Γεώργιος Α΄), δευτερότοκο γιο του μετέπειτα βασιλιά της Δανίας. Ο νέος οίκος του Γεωργίου Α΄ ήταν ο Βασιλικός Οίκος της Ελλάδας για τα επόμενα 111 χρόνια, από το 1863 ως την αλλαγή του πολιτεύματος σε Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία με το δημοψήφισμα του 1974. Ο Γεώργιος παντρεύτηκε στην Αγία Πετρούπολη την Όλγα Κωνσταντίνοβνα της Ρωσίας στις 27 Οκτωβρίου 1867.

Το 1864 η Ελλάδα υιοθέτησε ένα πολύ πιο δημοκρατικό σύνταγμα. Οι εξουσίες του βασιλιά μειώθηκαν και η Γερουσία καταργήθηκε, ενώ το δικαίωμα ψήφου επεκτάθηκε σε όλους τους άρρενες ενήλικες ηλικίας 21 ετών και άνω. Οι Άγγλοι παραχώρησαν στην Ελλάδα τα Επτάνησα ως δώρο για τον νέο βασιλιά. Το 1881 δόθηκαν στην Ελλάδα η Θεσσαλία και η περιοχή της Άρτας.

Σιγά-σιγά δημιουργήθηκαν δύο πολιτικές παρατάξεις. Η παράταξη των φιλελεύθερων, με κύριο ηγέτη τον Χαρίλαο Τρικούπη και αργότερα τον Ελευθέριο Βενιζέλο και η παράταξη των συντηρητικών, με τον Θεόδωρο Δεληγιάννη (ο οποίος ήταν λαϊκιστής).

Το 1865 καθιερώνεται ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» ως ο εθνικός ύμνος της Ελλάδας. Ο «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» είναι ποίημα που έγραψε ο Διονύσιος Σολωμός το 1823. Τη μελοποίηση του ύμνου πραγματοποίησε ο Νικόλαος Μάντζαρος.

Στις 21 Αυγούστου 1866 ξέσπασε επανάσταση στην Κρήτη. Οι Τούρκοι αντέδρασαν. Τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο ο Μουσταφά Πασάς προέβη σε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στην περιοχή των Χανίων και στη συνέχεια στράφηκε προς το Ρέθυμνο και τη Μονή Αρκαδίου, όπου ήταν η έδρα της τοπικής επαναστατικής επιτροπής, αποθήκη πολεμοφοδίων

και τροφίμων, καθώς και καταφύγιο πολλών χριστιανών. Στη Μονή βρίσκονταν 966 άνθρωποι, από τους οποίους μόνο 250 μπορούσαν να πολεμήσουν.

Στις 9 Νοεμβρίου έγινε η τελική επίθεση των Τούρκων. Νωρίς το απόγευμα γκρεμίστηκε το δυτικό τείχος της Μονής από βολές του πυροβόλου και οι επιτιθέμενοι εισέβαλαν στο μοναστήρι, αρχίζοντας τη μεγάλη σφαγή. Στη μπαρουταποθήκη της μονής γράφηκε η τελευταία πράξη του δράματος και μία ακόμα ένδοξη σελίδα της ελληνικής ιστορίας. Οι αμυνόμενοι την ανατίναξαν, σκορπίζοντας τον θάνατο όχι μόνο στους χριστιανούς αλλά και σε πολλούς εισβολείς. Αμέσως μετά, οι επιτιθέμενοι όρμησαν και κατέσφαξαν όσους είχαν διασωθεί, ενώ έκαψαν τον ναό και λεηλάτησαν τα ιερά κειμήλια. Το Ολοκαύτωμα του Αρκαδίου, όπως είχε συμβεί με την καταστροφή των Ψαρών και την Έξοδο του Μεσολογγίου, συγκίνησε όλο τον χριστιανικό κόσμο κι ένα νέο κύμα φιλελληνισμού δημιουργήθηκε στην Ευρώπη.

Τα επίσημα εγκαίνια της σιδηροδρομικής γραμμής Αθήνας-Πειραιά γίνονται στις 27 Φεβρουαρίου 1969 μέσα σε ατμόσφαιρα γενικής χαράς, με επιβάτες στο πρώτο δρομολόγιο τη Βασίλισσα Όλγα, τον Πρωθυπουργό Ζαΐμη, υπουργούς, στρατιωτικούς, διπλωμάτες και άλλους επίσημους. Η ατμομηχανή με 6 βαγόνια καλύπτει τη διαδρομή των 8 χιλιομέτρων από το Θησείο στον Πειραιά περίπου σε 19 λεπτά.

Το 1871 ιδρύεται το Ωδείο Αθηνών. Είναι το παλαιότερο εκπαιδευτικό ίδρυμα ερμηνευτικών τεχνών στη σύγχρονη Ελλάδα. Ιδρύθηκε από τη μη κερδοσκοπική οργάνωση «Σύνδεσμος Μουσικής και Δράματος».

Το 1882 άρχισε η κατασκευή του ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου, με σχέδιο που χρειάστηκαν 25 χρόνια για να ολοκληρωθεί και περιλάμβανε την Αττική, την Πελοπόννησο και τη Θεσσαλία.

Το 1885 άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα ποδήλατα στην Ελλάδα. Αν και αρχικά αντιμετωπίστηκαν με καχυποψία στη συνέχεια υπήρξε αρκετό ενδιαφέρον. Το πρώτο ποδήλατο στην Αθήνα λέγεται πως ήταν του Βασιλιά Γεωργίου Α΄ και ήταν κατασκευασμένο από ξύλο.

Το 1887 ολοκληρώθηκε η Ακαδημία Αθηνών.

Και το 1888 ολοκληρώθηκε το Ζάππειον Μέγαρο.

Ο Χαρίλαος Τρικούπης (1832 - 1896) ήταν Έλληνας διπλωμάτης, πολιτικός και πρωθυπουργός. Ο Τρικούπης κυριάρχησε στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας από το 1875 έως το 1894, παίρνοντας τη θέση του πρωθυπουργού επτά συνολικά φορές και κυβέρνησε τη χώρα για σχεδόν 10 χρόνια από τα 20 αυτής της περιόδου. Θεωρείται ένας από τους κορυφαίους και σημαντικότερους πολιτικούς της Ελλάδας. αποκαλείται ως ο «μεγάλος εκσυγχρονιστής» της χώρας, λόγω των εκσυγχρονιστικών έργων που προώθησε. Στην τελευταία περίοδο της πρωθυπουργίας του (1893-1895) η Ελλάδα πτώχευσε

και σταμάτησε μονομερώς να αποπληρώνει δάνεια που είχε λάβει από το εξωτερικό. Από μελέτη των στοιχείων εκτιμάται ότι η πτώχευση θα είχε αποφευχθεί αν ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ αποδεχόταν τους χειρισμούς του Χαριλάου Τρικούπη για τη σύναψη νέου δανείου για την αντιμετώπιση του χρέους.

Γενικότερα, η δράση του Χαρίλαου Τρικούπη στην Ελλάδα θεωρείται από τις πιο καθοριστικές για τη μετάβαση της χώρας στον 20ό αιώνα. Το έργο του προκάλεσε πολλές φορές διχογνωμίες και αντιδράσεις την εποχή εκείνη, όμως τα αποτελέσματά του σε πολλές περιπτώσεις είναι ορατά ακόμα και στη μεταγενέστερη και σύγχρονη Ελλάδα.

Στις 25 Ιουλίου του 1893 εγκαινιάζεται η Διώρυγα της Κορίνθου., η οποία ενώνει τον Σαρωνικό με τον Κορινθιακό κόλπο. Κατασκευάστηκε μεταξύ των ετών 1880-1893 με υπεύθυνο τον Έλληνα μηχανικό Πέτρο Πρωτοπαπαδάκη.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1896 γνωστοί και ως Αγώνες της 1ης Ολυμπιάδας ήταν η πρώτη διεθνής αθλητική διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων μετά την αναβίωσή τους στη σύγχρονη εποχή. Διοργανώθηκαν στην Αθήνα το διάστημα 6-15 Απριλίου. Επειδή η Αρχαία Ελλάδα ήταν το μέρος που «γεννήθηκαν» οι Αρχαίοι Ολυμπιακοί Αγώνες, η Αθήνα θεωρήθηκε ως η ιδανικότερη πόλη για να φιλοξενήσει και την πρώτη διεξαγωγή των σύγχρονων. Κεντρικός χώρος της διοργάνωσης ήταν το ανακαινισμένο Παναθηναϊκό Στάδιο.

Σημαντική στιγμή για τους Έλληνες ήταν η νίκη του Σπύρου Λούη στον Μαραθώνιο.

Οι Έλληνες της Κρήτης συνέχισαν να διεξάγουν τακτικές εξεγέρσεις και το 1897 η ελληνική κυβέρνηση υπό τον Θεόδωρο Δεληγιάννη, υποκύπτοντας στη λαϊκή πίεση, κήρυξε πόλεμο στους Οθωμανούς. Στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 ο κακώς εκπαιδευμένος και εξοπλισμένος ελληνικός στρατός ηττήθηκε από τους Οθωμανούς. Με την παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων, ωστόσο, η Ελλάδα έχασε κάποια λιγοστά εδάφη κατά μήκος των συνόρων με την Τουρκία, ενώ η Κρήτη έγινε αυτόνομο κράτος με Ύπατο Αρμοστή να είναι ο πρίγκιπας Γεώργιος της Ελλάδας (δευτερότοκος γιος του βασιλιά Γεωργίου Α΄).

Ένα σοβαρό ζήτημα της Ελλάδας του 19ου αιώνα ήταν το γλωσσικό. Ο ελληνικός λαός μιλούσε και στον 19ο αιώνα τη δημοτική γλώσσα. Αλλά πολλά μέλη της εκπαιδευμένης ελίτ τη θεωρούσαν αγροτική διάλεκτο και ήταν αποφασισμένοι να αποκαταστήσουν τη δόξα των αρχαίων ελληνικών. Τα κυβερνητικά έγγραφα και οι εφημερίδες γράφονταν σε καθαρεύουσα, μια μορφή της ελληνικής γλώσσας την οποία λίγοι απλοί Έλληνες μπορούσαν να διαβάσουν. Οι φιλελεύθεροι ευνόησαν την αναγνώριση της Δημοτικής ως εθνικής γλώσσας, αλλά οι συντηρητικοί και η Ορθόδοξη Εκκλησία αντιστάθηκαν σε όλες αυτές τις προσπάθειες. Ως «Ευαγγελικά» έχουν καταγραφεί τα αιματηρά επεισόδια που έγιναν στην Αθήνα στις 8 Νοεμβρίου του 1901 με αφορμή τη δημοσίευση από την εφημερίδα «Ακρόπολις» των Ευαγγελίων μεταφρασμένων στη δημοτική γλώσσα από τον Αλέξανδρο Πάλλη στις 9 Σεπτεμβρίου 1901.

Το 1902 η Πάτρα γίνεται η πρώτη πόλη στην Ελλάδα που αποκτά ηλεκτροφωτισμό και ηλεκτροκίνητα τραμ.

Ο Μακεδονικός Αγώνας ήταν μία σειρά συγκρούσεων μεταξύ κυρίως ελληνικών και βουλγαρικών ένοπλων σωμάτων που διεξήχθη από το 1904 ως το 1908 στην περιοχή της Μακεδονίας (τότε μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας). Η ελληνική ένοπλη παρέμβαση στη Μακεδονία εντάθηκε μετά το θάνατο του Παύλου Μελά τον Οκτώβριο του 1904. Σταδιακά τα ελληνικά σώματα κατάφεραν να επικρατήσουν, αλλά η ένοπλη δράση τους τερματίστηκε με την Επανάσταση των Νεοτούρκων το 1908.

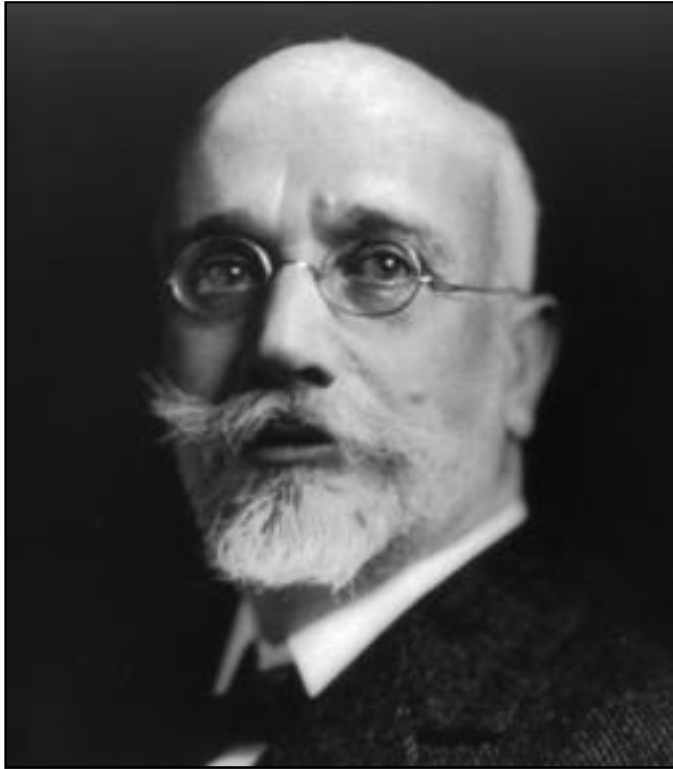
Η πρώτη ασφαλτόστρωση σε δρόμο της Αθήνας έγινε το 1905 δοκιμαστικά στην οδό Αιόλου, από το Δημοτικό Θέατρο. Το επόμενο έτος η ασφαλτόστρωση επεκτάθηκε στην οδό Σταδίου, την Πλατεία Ομονοίας και την Πλατεία Συντάγματος. Στις περιπτώσεις αυτές, οι εργασίες διεκπεραιώθηκαν από αγγλικές εταιρείες και ήταν τόσο επιτυχημένες, ώστε η αντικατάσταση του τάπητα στην οδό Αιόλου έγινε ύστερα από μισό αιώνα.

Στον Στρατό ξεκίνησε αναδιοργάνωση υπό την αρχηγία του Διαδόχου Κωνσταντίνου. Το πολιτικό αδιέξοδο έληξε το 1909 με το κίνημα στο Γουδί. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος απαίτησε μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς.

Δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία αλλά με την υποστήριξή μερίδας του λαού οδήγησε τη χώρα σε εκλογές. Μετά από πολιτική ανωμαλία έγινε, μετά από εκλογές, πρωθυπουργός ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο οποίος ήρθε από την Κρήτη. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος διαλύθηκε.

Η ολομέλεια της Βουλής ψήφισε το νέο σύνταγμα που δημοσιεύτηκε την 1η Ιουνίου 1911 και περιλάμβανε σημαντικές μεταρρυθμίσεις που απέβλεπαν στην επιβολή της αρχής της νομιμότητας, στην καθιέρωση της ασφάλειας δικαίου και της ασφάλειας των συναλλαγών. Μαζί με το νέο σύνταγμα ψηφίστηκε και μία σειρά νόμων εγκαινιάζοντας έτσι μια σειρά από μεταρρυθμιστικά μέτρα. Καθιερώθηκαν μέτρα προστασίας των εργαζομένων, όπως η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων καθώς και η βελτίωση των συνθηκών εργασίας στα εργοστάσια, τεμαχίστηκαν τεράστιες εκτάσεις στη Θεσσαλία μοιράζοντας αυτές σε 4.000 οικογένειες, βελτιώθηκε η απονομή δικαιοσύνης και αναμορφώθηκε το φορολογικό σύστημα.

Το 1912 τα Χριστιανικά κράτη των Βαλκανίων (Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία και Μαυροβούνιο) συμάχησαν εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο ο Ελληνικός στρατός με αρχιστράτηγο τον διάδοχο Κωνσταντίνο κατάφερε να καταλάβει την Ήπειρο και μέρος της Μακεδονίας με τη Θεσσαλονίκη. Ο Ελληνικός στόλος στο Αιγαίο νίκησε τον Τουρκικό και κατέλαβε τα περισσότερα νησιά, εμποδίζοντας επίσης τα τούρκικα στρατεύματα να περάσουν το Αιγαίο. Στις 18 Μαρτίου 1913 ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ δολοφονήθηκε στη Θεσσαλονίκη και τον διαδέχθηκε ο Κωνσταντίνος Α΄.

Η Βουλγαρία όμως δεν έμεινε ευχαριστημένη από τη διανομή των εδαφών. Το 1913 επιτέθηκε εναντίον της Ελλάδας και της Σερβίας ξεκινώντας το Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο. Η Βουλγαρία ηττήθηκε και με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913, τα σύνορα της Ελλάδας έφτασαν μέχρι τον Νέστο, ενώ ενσωματώθηκε και η Κρήτη.

Το 1914 άρχισε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και μαζί και ο ελληνικός Εθνικός Διχασμός. Από το ένα μέρος ήταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος που υποστήριζε την είσοδο της Ελλάδας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ (δηλαδή στη συμμαχία Βρετανίας, Γαλλίας και Ρωσίας). Και από το άλλο ο φιλογερμανός βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ που υποστήριζε την ουδετερότητα.

Τελικά ξέσπασε το Κίνημα της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη το 1916, διασπώντας έτσι την Ελλάδα σε δύο κράτη. Την ίδια περίοδο, οι Βούλγαροι ως σύμμαχοι των Γερμανών, κατέλαβαν την περιοχή της Ανατολικής Μακεδονίας και έτσι ξεκίνησε η Βουλγαρική κατοχή ελληνικών εδαφών (1916-1918). Ο Εθνικός Διχασμός έληξε όταν οι Αγγλογάλλοι εκδίωξαν τον Κωνσταντίνο Α΄ και ενοποίησαν την Ελλάδα υπό τον Βενιζέλο. Στον θρόνο ανέβηκε ο Αλέξανδρος. Η επίσημη συμμετοχή της Ελλάδας στον Πόλεμο είχε ως αποτέλεσμα τη συνθηκολόγηση της Βουλγαρίας το 1918.

Η Κυβέρνηση Εθνικής Αμύνης

Με το τέλος του πολέμου η Ελλάδα ήταν στο πλευρό των νικητών. Η Συνθήκη των Σεβρών (το 1920) παραχωρούσε στην Ελλάδα τη Δυτική και Ανατολική Θράκη, τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο, επικύρωνε την κυριαρχία της στα άλλα νησιά του Αιγαίου που κατείχε

από το 1913 και εμπιστευόταν τη διοίκηση της περιοχής της Σμύρνης στο Ελληνικό κράτος.

Το 1917 η κυβέρνηση Βενιζέλου είχε καθιερώσει τη δημοτική γλώσσα στο δημοτικό σχολείο. Το νέο αναγνωστικό «Τα Ψηλά Βουνά» (του Ζαχαρία Παπαντωνίου) αλλά και άλλα βιβλία στη δημοτική χρησιμοποιήθηκαν μέχρι το 1920, όταν έπεσε η κυβέρνηση και τερματίστηκε η μεταρρύθμιση.

Ο νέος βασιλιάς Αλέξανδρος πέθανε στις 25 Οκτωβρίου 1920 από σηψαιμία μετά από δάγκωμα ενός πιθήκου στο Τατόι.

Το 1919 άρχισε ο πόλεμος των Δυτικών δυνάμεων (Αγγλίας - Γαλλίας) κατά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας για να τη διαμελίσουν. Η Αγγλία υποσχέθηκε στους Έλληνες εδαφικές προεκτάσεις εις βάρος των Τούρκων αν συμμαχούσαν με τους Συμμάχους του Α' Παγκόσμιου Πόλεμου. Τα εδάφη που υποσχέθηκαν οι Άγγλοι ήταν η Ίμβρος, η Τένεδος και τα μικρασιατικά παράλια, ενώ παλαιότερα (1915) είχε προσφερθεί και η Κύπρος, αλλά η προσφορά απορρίφθηκε από την ελληνική βασιλική κυβέρνηση του Αλ. Ζαΐμη. Έτσι άρχισε ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1919–1922.

Το 1919 ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας Ελευθέριος Βενιζέλος διέταξε την απόβαση ελληνικών στρατευμάτων στην Μικρά Ασία με συμμαχική «εντολή» την αποκατάσταση της ειρήνης και της τάξης, καθώς και την προστασία όλου του χριστιανικού (και όχι μόνο) πληθυσμού από αυθαιρεσίες.

Το 1920 υπογράφηκε η Συνθήκη των Σεβρών, η οποία καθόριζε τους όρους ειρήνης των Συμμάχων με την ηττημένη Οθωμανική αυτοκρατορία. Και ενώ ο Σουλτάνος δέχθηκε τη συνθήκη, οι Νεότουρκοι με επικεφαλής τον Μουσταφά Κεμάλ (ή Ατατούρκ) δεν την αναγνώρισαν, ενώ ήδη βρίσκονταν σε ανταρτοπόλεμο με την Αντάντ και τους Έλληνες. Αυτό οδήγησε την ελληνική κυβέρνηση στην ανάληψη δράσης προκειμένου να επιβάλει τα συμφωνηθέντα, με την προοπτική να κερδίσει πιθανώς και επιπλέον εδάφη.

Στο μεταξύ στην Ελλάδα η κοινή γνώμη είχε αρχίσει να στρέφεται εναντίον του Βενιζέλου και στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920 δεν εξελέγη ούτε καν βουλευτής, ενώ στην Τουρκία ο Μουσταφά Κεμάλ εδραιωνόταν όλο και πιο γερά. Αυτό οδήγησε στην αποδυνάμωση του ελληνικού στρατού στη Μικρά Ασία και σε ενδυνάμωση του τουρκικού. Παράλληλα, η άνοδος του Κωνσταντίνου Α΄ στον θρόνο έδωσε στις ήδη διστακτικές μεγάλες δυνάμεις το πρόσχημα να απαγκιστρωθούν πλήρως από τη μικρασιατική εκστρατεία, καθώς ο Κωνσταντίνος Α΄ είχε άμεσες σχέσεις με την έκπτωτη βασιλική οικογένεια της ηττημένης Γερμανίας.

Μαύρες σελίδες στην ιστορία του πολέμου αυτού αποτελούν η πυρπόληση της Σμύρνης από τους Τούρκους και η ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Τουρκία που ξεσπίτωσε 1.650.000 Έλληνες και 570.000 Τούρκους.

Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή βενιζελικοί αξιωματικοί υπό την ηγεσία του Πλαστήρα και του Γονατά έκαναν πραξικόπημα και έδιωξαν τον Κωνσταντίνο. Τον διαδέχθηκε ο γιος του Γεώργιος Β΄.

Με τη Συνθήκη της Λωζάνης (24 Ιουλίου 1923) καθορίστηκαν τα νέα εδαφικά καθεστώτα του ελληνικού και τουρκικού κράτους αντίστοιχα.

«Η ζωή εν τάφω» είναι το πρώτο μυθιστόρημα που έγραψε ο λογοτέχνης Στράτης Μυριβήλης, και ένα από τα πιο δημοφιλή και εμβληματικά μυθιστορήματα της ελληνικής λογοτεχνίας του 20ού αιώνα. Στο μυθιστόρημα, βασισμένο στις προσωπικές εντυπώσεις του συγγραφέα, εξιστορείται η φρίκη όχι μόνο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά και κάθε πολέμου γενικότερα.

Ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ άφησε τη χώρα το 1924 όταν προκηρύχθηκε η λεγόμενη Δεύτερη Ελληνική Δημοκρατία. Η περίοδος της αβασίλευτης δημοκρατίας χαρακτηρίστηκε από τις επεμβάσεις του στρατού στην πολιτική ζωή. Το 1925 ο Θεόδωρος Πάγκαλος κατέλαβε πραξικοπηματικά την εξουσία για να εκδιωχθεί με τη σειρά του από πραξικόπημα του Κονδύλη.

Το 1928 ο Βενιζέλος εκλέχθηκε ξανά, το κόμμα του όμως έχασε στις εκλογές του 1932 εξαιτίας της οικονομικής κρίσης (που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ) του 1929, οι συνέπειες της οποίας είχαν φτάσει τότε και στην Ελλάδα. Σε αυτή την τετραετία κατάφερε πάντως να προχωρήσει σε αρκετές αλλαγές. Οι γυναίκες είχαν δικαίωμα ψήφου σε τοπικό επίπεδο για πρώτη φορά στις τοπικές εκλογές της Θεσσαλονίκης, στις 14 Δεκεμβρίου 1930.

Το βράδυ της 6ης Ιουνίου 1933 αντιβενιζελικοί αποπειράθηκαν να δολοφονήσουν τον Βενιζέλο στη λεωφόρο Κηφισίας και ακολούθησαν και διώξεις φιλοβενιζελικών αξιωματικών. Κατά την απόπειρα δολοφονίας εναντίον του τραυματίστηκε η γυναίκα του Έλενα Βενιζέλου, η οποία επέβαινε επίσης στο αυτοκίνητο, και σκοτώθηκαν μέλη της προσωπικής του ασφάλειας.

Στις 10 Οκτωβρίου 1935, οι ανώτατοι αξιωματικοί των Ένοπλων Δυνάμεων έριξαν την κυβέρνηση του Παναγή Τσαλδάρη και ο Κονδύλης αυτοανακηρύχθηκε αντιβασιλέας. Κατάργησε τη Δημοκρατία και διοργάνωσε δημοψήφισμα που στις 11 Νοεμβρίου οδήγησε στην επιστροφή της μοναρχίας, στο πρόσωπο του βασιλιά Γεωργίου Β΄.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος μετά από μια δήλωση αποχώρησης από την πολιτική ζωή κατέφυγε στο Παρίσι. Πέθανε στις 18 Μαρτίου 1936. Η ταφή του πραγματοποιήθηκε στις 29 Μαρτίου στο Ακρωτήριο της Κρήτης.

Στις 26 Ιανουαρίου του 1936 έγιναν εκλογές με τον εκλογικό νόμο της απλής αναλογικής. Οι εκλογές οδήγησαν σε πολιτικό αδιέξοδο γιατί οι δύο μεγάλες παρατάξεις της εποχής, οι βενιζελικοί και οι βασιλόφρονες είχαν κερδίσει 142 και 143 έδρες αντίστοιχα. Το ΚΚΕ έπαιζε πια ρυθμιστικό ρόλο μέσω του εκλογικού του σχήματος, του Παλλαϊκού Μετώπου, που διέθετε 15 έδρες.

Δημιουργήθηκαν άσχημες συνθήκες με πολιτικές συγκρούσεις και απεργίες. Τελικά στις 4 Αυγούστου 1936, παραμονή εικοσιτετράωρης πανελλαδικής απεργίας, ο Μεταξάς, επικαλούμενος τον κίνδυνο εσωτερικών ταραχών και την ασταθή διεθνή κατάσταση, ανακοίνωσε την απόφασή του να αναστείλει την ισχύ πολλών διατάξεων του Συντάγματος που κατοχύρωναν τις προσωπικές και συλλογικές ελευθερίες και, χωρίς να προκηρύξει εκλογές, να διαλύσει τη Βουλή με τη συγκατάθεση του βασιλιά, ο οποίος εξέδωσε δύο παράνομα διατάγματα με τα οποία καταλύθηκε ο κοινοβουλευτισμός και επιβλήθηκε δικτατορία.

Το καθεστώς της 4ης Αυγούστου μπορεί να χαρακτηριστεί ως Εθνικιστικό ολοκληρωτικό και πατερναλιστικό. Παρά τις επιρροές από τον φασισμό και τον ναζισμό, η 4η Αυγούστου δεν ταυτίζεται πλήρως με τα καθεστώτα της ναζιστικής Γερμανίας και της φασιστικής Ιταλίας. Εξάλλου, δεν υιοθετούσε τις φυλετικές-ρατσιστικές διακρίσεις του ναζισμού. Επιπλέον, σε αντίθεση με τον φασισμό και τον ναζισμό, η δικτατορία του Μεταξά δεν απέκτησε ευρεία λαϊκή βάση, παρά τις προσπάθειές της.

Μια προσπάθεια να αναγνωριστεί η μεταξική δικτατορία ως λαϊκά αποδεκτή, αλλά και να εμψύσει την ιδεολογία της στη νεολαία ήταν η ίδρυση της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας. Ως σύμβολο της Νεολαίας επιλέχθηκε ο μινωικός διπλός πέλεκυς στη λογική του «πρώτου συμβόλου όλων των ελληνικών πολιτισμών». Η ένταξη, ωστόσο, στους κόλπους της δεν υπήρξε υποχρεωτική. Αρχηγός της ΕΟΝ τοποθετήθηκε ο διάδοχος Παύλος.

Στη λογική του κοινωνικού ελέγχου, το καθεστώς προχώρησε στην επιβολή εκτεταμένης λογοκρισίας στον Τύπο, ενώ απαγόρευσε την ηχογράφηση και διακίνηση ρεμπέτικων τραγουδιών. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονταν και οι διώξεις από την αστυνομία κατά του μπουζουκιού.

Μια ακόμη μεταξική πολιτική ήταν η επιλογή υπέρ της Δημοτικής γλώσσας. Έτσι έγιναν βήματα για την εισαγωγή της στην εκπαίδευση. Το 1939 ανατέθηκε στον Μανόλη Τριανταφυλλίδη η έκδοση γραμματικής για τη δημοτική γλώσσα, η «Νεοελληνική Γραμματική».

Γνώρισμα της Δικτατορίας της 4ης Αυγούστου ήταν ο σφοδρός αντικομμουνισμός. Η δίωξη του κομμουνισμού υπήρξε συστηματική και απέβλεπε στην εξαφάνισή του. Τη δίωξη των κομμουνιστών ανέλαβε το νεοϊδρυθέν Υφυπουργείο Ασφαλείας, επικεφαλής του οποίου τέθηκε ο Κωνσταντίνος Μανιαδάκης. Η δικτατορία καταδίωξε το ΚΚΕ, συλλαμβάνοντας και βασανίζοντας τα μέλη του με πρωτόγνωρες μεθόδους (ρετσινόλαδο, καυτερή πιπεριά, πάγο, φάλαγγα, ευνουχισμό ακόμα και πετάλωμα) και δολοφονώντας άλλα ακόμα και με εκπαραθυρώσεις που να φαίνονται ως αυτοκτονίες.

Τον Σεπτέμβριο του 1936 συνέλαβε και φυλάκισε τον αρχηγό του ΚΚΕ Νίκο Ζαχαριάδη στην Κέρκυρα στην περιβόητη Ακτίνα Θ'. Κατά τη διάρκεια του 1939 οι συλλήψεις κλιμακώθηκαν. Στις φυλακές της Ακροναυπλίας, που λειτούργησαν από την Άνοιξη του 1937, φυλακίστηκε η μεγαλύτερη ομάδα κομμουνιστών, περίπου 600 άτομα. Επίσης, εκτοπίστηκαν στα μικρά νησιά Αη Στράτη, Ανάφη, Γαύδο και αλλού πολλά στελέχη και μέλη του ΚΚΕ. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υφυπουργείου Ασφαλείας, 47.000 κομμουνιστές υπέβαλαν "δηλώσεις μετανοίας και αποκήρυξης του κομμουνισμού" μέχρι το 1940, ενώ οι συλληφθέντες ανέρχονταν σε 50.000 περίπου.

Μία από τις πρώτες πράξεις της δικτατορίας ήταν το κάψιμο βιβλίων που κατασχέθηκαν από βιβλιοπωλεία, πρακτορεία και σπίτια συλληφθέντων. Η έννοια του «κομμουνιστικού εντύπου» ήταν πολύ πλατιά και ερμηνευόταν από το καθεστώς κατά το δοκούν. Στο κάψιμο των βιβλίων και στη δίωξη των ιδεών το καθεστώς της 4ης Αυγούστου αντέγραφε επακριβώς τα χιτλερικά πρότυπα.

Στα μέσα του 1940 ο Μπενίτο Μουσολίνι, έχοντας ως πρότυπο τις κατακτήσεις του Αδόλφου Χίτλερ, θέλησε να αποδείξει στους Γερμανούς συμμάχους του Άξονα ότι μπορεί και ο ίδιος να οδηγήσει την Ιταλία σε ανάλογες στρατιωτικές επιτυχίες.

Τις πρώτες πρωινές ώρες της 28ης Οκτωβρίου του 1940, ο Ιταλός Πρέσβης στην Αθήνα επέδωσε ιδιόχειρα στον Ιωάννη Μεταξά τελεσίγραφο. Το τελεσίγραφο αυτό απαιτούσε την ελεύθερη διέλευση του Ιταλικού στρατού από την ελληνοαλβανική μεθόριο, προκειμένου στη συνέχεια να καταλάβει κάποια στρατηγικά σημεία του Ελληνικού Βασιλείου (λιμένες, αεροδρόμια κλπ.) για τις ανάγκες ανεφοδιασμού και άλλων διευκολύνσεών του για τη μετέπειτα προώθησή του στην Αφρική. Μετά την άρνηση του Μεταξά (το γνωστό «Όχι»), ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις άρχισαν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις εισβολής στην Ελλάδα μέσω των ελληνοαλβανικών συνόρων.

Ο Ελληνικός Στρατός αντεπιτέθηκε και ανάγκασε τον Ιταλικό Στρατό σε υποχώρηση. Μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου, οι ελληνικές δυνάμεις είχαν προωθηθεί στο ένα τέταρτο σχεδόν του εδάφους της Αλβανίας, απελευθερώνοντας έτσι τα εδάφη της Βορείου Ηπείρου για τρίτη φορά μέσα στον 20ό αιώνα. Η μεγάλη αντεπίθεση των Ιταλών, τον Μάρτιο του 1941, απέτυχε, γεγονός που σφράγισε έτσι την νίκη των Ελλήνων στο μέτωπο.

Η γερμανική εισβολή ξεκίνησε στις 6 Απριλίου του 1941, με την επίθεση γερμανικών στρατευμάτων στην Ελλάδα μέσω Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Δύο γερμανικά σώματα στρατού επιτέθηκαν στις ελληνικές θέσεις στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Παρά την ηρωική αντίσταση των αμυνομένων η μάχη διήρκεσε μόλις τέσσερις μέρες. Στις 9 Απριλίου ξεκίνησε η γερμανική προέλαση προς νότια. Η Γερμανική εκστρατεία στην ηπειρωτική Ελλάδα τελείωσε με καθολική γερμανική νίκη με την κατάληψη της Καλαμάτας στην Πελοπόννησο μέσα σε είκοσι τέσσερις μέρες. Τόσο

Γερμανοί όσο και Σύμμαχοι αξιωματούχοι εξέφρασαν τον θαυμασμό τους για την ισχυρή και ηρωική αντίσταση που προέβαλαν οι Έλληνες στρατιώτες.

Εν τω μεταξύ ο Ιωάννης Μεταξάς αρρώστησε και πέθανε στις 29 Ιανουαρίου του 1941 και την πρωθυπουργία ανέλαβε ο Αλέξανδρος Κορυζής. Η αδυναμία εξεύρεσης λύσης στο δίλημμα να μην υποκύψει η χώρα στον εχθρό ή να προχωρήσει σε άμεση συνθηκολόγηση οδήγησε τον Κορυζή στις 18 Απριλίου 1941 στην αυτοκτονία, έχοντας προηγουμένως πει στον βασιλιά ότι αισθανόταν πως απέτυχε στον σκοπό που του είχε εμπιστευθεί. Τότε ο βασιλιάς διόρισε πρωθυπουργό τον Εμμανουήλ Τσουδερό.

Από τις 21 Απριλίου, η Λουφτβάφε άρχισε να βομβαρδίζει συστηματικά την περιοχή γύρω από την Αθήνα και στις 23 Απριλίου γερμανικά αεροσκάφη κάθετης εφορμήσεως πραγματοποίησαν επίθεση εναντίον του ναυστάθμου Σαλαμίνας, προξενώντας σημαντικές ζημιές. Την ίδια μέρα ο Βασιλιάς Γεώργιος και ο πρωθυπουργός Εμμανουήλ Τσουδερός μετέβησαν με υδροπλάνο από τον Σκαρामαγκά στα Χανιά (και αργότερα στο Κάιρο). Και ως τις 2 Μαΐου το σύνολο του ελληνικού Στόλου πήγε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου.

Το πρωί της 27ης Απριλίου 1941 οι πρώτοι Γερμανοί μπήκαν στην Αθήνα, ακολουθούμενοι από θωρακισμένα οχήματα, άρματα μάχης και πεζικό. Οι κάτοικοι της Αθήνας περίμεναν τους Γερμανούς να μπουν στην πόλη πολλές μέρες πριν και βρίσκονταν κλεισμένοι στα σπίτια τους με τα παράθυρά τους κλειστά. Οι Γερμανοί κατευθύνθηκαν αμέσως στην Ακρόπολη και ύψωσαν τη ναζιστική σημαία.

Μετά την αποχώρηση της ελληνικής κυβέρνησης Τσουδερού και του Βασιλιά, στην Ελλάδα εγκαταστάθηκε η κυβέρνηση Γεωργίου Τσολάκογλου στις 29 Απριλίου 1941, διορισμένη από τους Γερμανούς. Το κράτος μετονομάστηκε από Βασίλειον της Ελλάδος σε Ελληνική Πολιτεία.

Στις 20 Μαΐου 1941 ξεκίνησε η Μάχη της Κρήτης. Επίλεκτα γερμανικά στρατεύματα επιτέθηκαν με αεροπλάνα στο νησί το οποίο υπερασπίζονταν δυνάμεις της Ελλάδας και της Βρετανίας. Οι σκληρές μάχες που έγιναν τις επόμενες δώδεκα μέρες ανέδειξαν νικητές τους Γερμανούς. Όμως το τίμημα της νίκης τους ήταν τόσο βαρύ, ώστε οι αλεξιπτωτιστές, μέχρι το τέλος του πολέμου να μην επαναλάβουν παρόμοια επιχείρηση σε τέτοια κλίμακα.

Ο Βουλγαρικός στρατός εισήλθε στην Ελλάδα στις 20 Απριλίου του 1941 ακολουθώντας τις γερμανικές δυνάμεις και χωρίς να χρειαστεί να πραγματοποιήσει κάποια μάχη κατέλαβε την Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη, εκτός από μία εδαφική ζώνη στον νομό Έβρου, που παρέμεινε στη γερμανική ζώνη κατοχής. Οι Βούλγαροι ακολούθησαν πολιτική εξόντωσης και απελάσεων του ελληνικού πληθυσμού της περιοχής, με στόχο τον εκβουλγαρισμό της και την οριστική προσάρτησή της από αυτούς.

Η γερμανική ζώνη ελέγχου περιλάμβανε τις σημαντικότερες στρατηγικά περιοχές της Ελλάδας, μεταξύ των οποίων ήταν η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Κεντρική Μακεδονία και ορισμένα νησιά του Αιγαίου, καθώς και η Κρήτη. Μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας, τον Σεπτέμβριο του 1943, η γερμανική ζώνη ελέγχου επεκτάθηκε και στις περιοχές που έλεγχαν οι Ιταλοί. Η γερμανική κατοχή υπήρξε ιδιαίτερα σκληρή και συνοδεύτηκε από φρικαλεότητες και εγκλήματα πολέμου, καθώς εφάρμοσε ευρέως την πρακτική των αντιποίνων σε βάρος άμαχου πληθυσμού.

Η ζώνη ελέγχου των Ιταλών περιλάμβανε περίπου τα 2/3 της Ελλάδας. Η Ιταλική κατοχή υπήρξε επίσης ιδιαίτερα σκληρή, κυρίως στις περιοχές που οι Ιταλοί στόχευαν μελλοντικά να προσαρτήσουν στο κράτος τους. Έχοντας, οι Ιταλοί, δικά τους σχέδια για την επαναχάραξη των συνόρων στα Βαλκάνια, προωθούσαν σχέδια διαμελισμού της Ελλάδας. Οι Ιταλοί επειδή στόχευαν σε μόνιμη εδαφική προσάρτηση περιοχών της Ελλάδας, όπως τα Ιόνια Νησιά, εφάρμοσαν συστηματικό πρόγραμμα αφελληνισμού των περιοχών αυτών και επιβολή της χρήσης της Ιταλικής γλώσσας.

Περिसυλλογή σωμάτων νεκρών στους δρόμους της Αθήνας τον χειμώνα 1941-42 στον μεγάλο λιμό.

Η Ελλάδα υπέφερε τα πάνδεινα κατά τη διάρκεια της κατοχής. Η οικονομία της χώρας είχε ήδη υποστεί μεγάλη καταστροφή από τον εξάμηνο πόλεμο με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς. Η πλήρης καταστροφή της ελληνικής οικονομίας ολοκληρώθηκε την περίοδο της κατοχής, κατά τη διάρκεια της οποίας οι πρώτες ύλες και τα τρόφιμα επιτάχθηκαν από τους κατακτητές, γεγονός που εκτίναξε την τιμή τους στο εσωτερικό της χώρας και υπήρξε εκρηκτική άνοδος του πληθωρισμού.

Η έλλειψη ειδών πρώτης ανάγκης είχε ως αποτέλεσμα το ξέσπασμα του λιμού τον χειμώνα του 1941-42, οπότε και υπολογίζεται πως 300.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Το γεγονός αυτό υπήρξε μία από τις μεγαλύτερες ανθρωπιστικές τραγωδίες κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Λίγο μετά την τριπλή κατάληψη της Ελλάδας από τους Γερμανούς, Ιταλούς και Βούλγαρους ο δοκιμαζόμενος ελληνικός πληθυσμός άρχισε να αναζητεί τρόπους αντίστασης.

Πρώτη πράξη αντίστασης υπήρξε το κατέβασμα της γερμανικής σημαίας από τον βράχο της Ακρόπολης των Αθηνών, τη νύχτα της 30ής Μαΐου 1941, από δύο νεαρούς φοιτητές, τον Μανώλη Γλέζο και τον Απόστολο Σάντα.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1941 αναγγέλλεται η ίδρυση του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (ΕΔΕΣ), την πολιτική ηγεσία του οποίου αναλαμβάνει ο στρατηγός Νικόλαος Πλαστήρας, ενώ στρατιωτικός αρχηγός του αναλαμβάνει ο στρατηγός Ναπολέον Ζέρβας.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1941 ιδρύεται το Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο (ΕΑΜ) με τη συνεργασία των κομμάτων Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδος, Ένωση Λαϊκής Δημοκρατίας, Αγροτικών Κόμμα Ελλάδος.

Η Εξέγερση της Δράμας αποτέλεσε την πρώτη μαζική λαϊκή εξέγερση στον ελλαδικό χώρο, που έλαβε καθαρά μαχητικό και επαναστατικό χαρακτήρα και συνέβη την 28η προς 29η Σεπτεμβρίου 1941, οπότε ο λαός της Δράμας και των γύρω χωριών εξεγείρεται και καταλύει τις βουλγαρικές αρχές. Η αυθόρμητη αυτή εξέγερση καταπνίγεται βίαια από τους Βούλγαρους. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1941 οι βουλγαρικές δυνάμεις κατοχής, εφαρμόζοντας σκληρά αντίποινα, εκτέλεσαν ομαδικά 3.000 πατριώτες.

Το μνημείο της σφαγής της Δράμας.

Από τις αρχές του 1942 η αντίσταση του ελληνικού λαού κατά των κατακτητών άρχισε να παίρνει μαζική μορφή. Το Φεβρουάριο του 1942 η κεντρική επιτροπή του ΕΑΜ αποφάσισε την ίδρυση ένοπλων ανταρτικών σωμάτων, στα οποία δόθηκε η ονομασία Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός (ΕΛΑΣ). Τα πρώτα αυτά ανταρτικά σώματα έδρασαν στη Στερεά Ελλάδα. Επικεφαλής τους ορίστηκε από το ΕΑΜ ο γεωπόνος από τη Λαμία Θανάσης Κλάρας, ο οποίος διάλεξε το ψευδώνυμο Άρης Βελουχιώτης.

Η Μάχη του Γοργοπόταμου έγινε στις 25 Νοεμβρίου 1942 από αντιστασιακούς των οργανώσεων ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ, που συνεργάστηκαν υπό τον συντονισμό Βρετανών πρακτόρων, εναντίον ιταλικών και γερμανικών δυνάμεων που υπεράσπιζαν τη γέφυρα του Γοργοπόταμου. Το αποτέλεσμα ήταν η καταστροφή της γέφυρας, μια σημαντική επιτυχία της Αντίστασης που έδρασε ενωμένη. Ο στόχος της ήταν να αποκόψουν τον ανεφοδιασμό των γερμανικών δυνάμεων στη Βόρεια Αφρική.

Λόγω της κατοχής των περισσότερων περιοχών της ελληνικής υπαίθρου, οι Ιταλοί αντιμετώπισαν πρώτοι το αυξανόμενο κίνημα εθνικής αντίστασης. Για την αντιμετώπισή του κατέφυγαν στην τακτική των αντιποίνων πραγματοποιώντας αγριότητες αντίστοιχες των Γερμανών με σφαγή τοπικών πληθυσμών.

Οι Βούλγαροι πραγματοποίησαν και αυτοί αντίστοιχου μεγέθους αγριότητες με τους Γερμανούς και τους Ιταλούς προβαίνοντας σε πράξεις αντιποίνων.

Από τα τέλη του 1943 οι επιχειρήσεις των αντάρτικων ομάδων εναντίον των Γερμανών αλλά και των Ελλήνων συνεργατών τους πύκνωσαν. Οι Γερμανοί απαντούσαν στο αυξανόμενο κύμα αντίστασης με αντίποινα, που οδήγησαν σε μαζικές εκτελέσεις αμάχων, μαζικές εκτελέσεις κρατουμένων και καταστροφές πολυάριθμων χωριών. Τα στρατόπεδα πολιτικών κρατουμένων του Χαϊδαρίου στην Αθήνα και του Παύλου Μελά στη Θεσσαλονίκη υπήρξαν οι έμπυχες αποθήκες δεσμοτών από τις οποίες ο κατακτητής αλίευε στην τύχη τα θύματά του και τα εκτελούσε στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής ή στο Επταπύργιο της Θεσσαλονίκης. Στην ύπαιθρο ολόκληρα χωριά και κωμοπόλεις καίγονταν και ο πληθυσμός τους εκτελείτο.

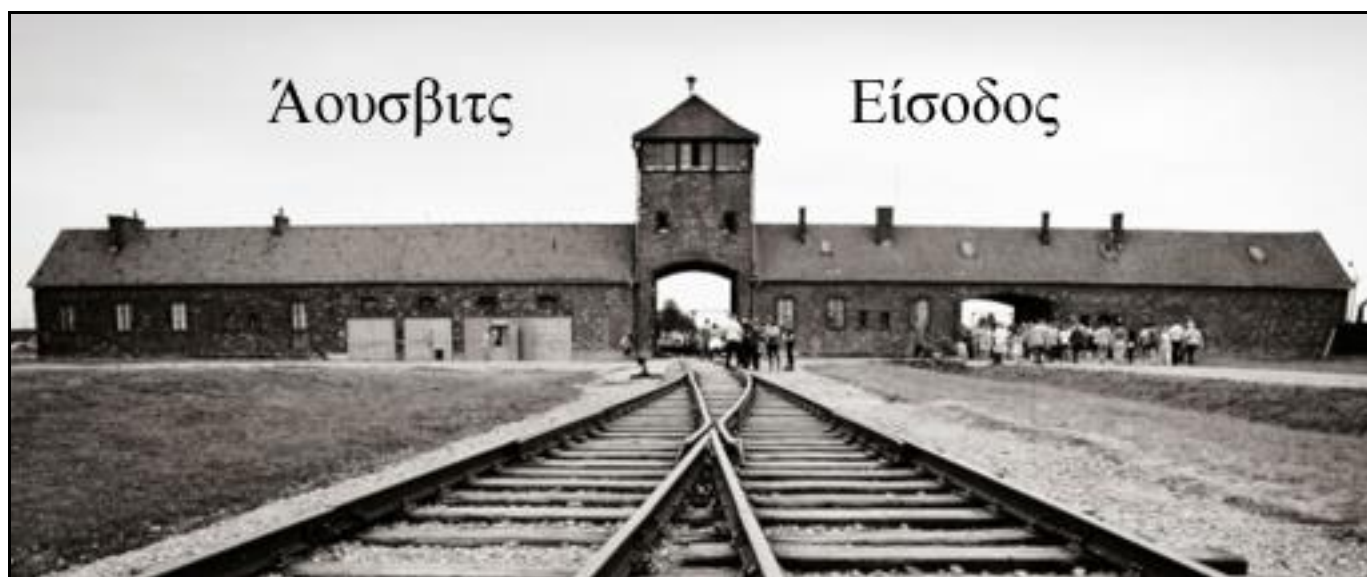
Στις 9-13 Δεκεμβρίου 1943 οι Γερμανοί πυρπόλησαν τα Καλάβρυτα και εκτέλεσαν συνολικά 677 άτομα από την κωμόπολη και τα γύρω χωριά. Στις 10 Ιουνίου 1944 πυρπολήθηκε το Δίστομο και εξοντώθηκε ολόκληρος ο πληθυσμός του. Στις 13 Αυγούστου του ίδιου χρόνου πυρπολήθηκαν τα Ανώγεια στην Κρήτη και εκτελέστηκε το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού τους.

Στις 28 Φεβρουαρίου 1943 η κηδεία του ποιητή Κωστή Παλαμά μεταβάλλεται σε αυθόρμητη διαδήλωση του λαού της Αθήνας κατά των κατακτητών.

Οι Εβραίοι της Ελλάδας υπήρξαν επίσης θύματα του διωγμού που εξαπέλυε το ναζιστικό καθεστώς εναντίον των εβραϊκών πληθυσμών. Το 96% των Εβραίων της Θεσσαλονίκης, δηλαδή 46.091 άνθρωποι, κατέληξαν στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Άουσβιτς, παρά τα μεγάλα ποσά που είχαν καταβάλει στους Γερμανούς για να διατηρήσουν την ελευθερία τους. Τα θύματα του Ολοκαυτώματος στην Ελλάδα υπολογίζονται συνολικά σε 69.500 (το 87% των Ελληνοεβραίων).

Ενώ αρχικά οι βασικές αντιστασιακές οργανώσεις συνεργάζονταν, από τα μέσα του 1943 άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα σημεία ανταγωνισμού μεταξύ τους. Στις αρχές του 1944, όταν η ώρα της απελευθέρωσης από τις δυνάμεις του Άξονα πλησιάζει, οι αντιθέσεις ανάμεσα στις αντιστασιακές οργανώσεις οδηγούνται σε ανοιχτή ρήξη. Στις 10 Μαρτίου 1944 το ΕΑΜ δημιουργεί την Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης (ΠΕΕΑ), ένα είδος κυβέρνησης της ελεύθερης Ελλάδας. Διοργανώνονται μυστικές εκλογές στην ελεύθερη Ελλάδα, όπως και στην κατεχόμενη, και ιδιαίτερα στην Αθήνα και στις άλλες μεγάλες πόλεις. Πάνω από ένα εκατομμύριο Έλληνες ψηφίζουν και στέλνουν αντιπροσώπους σε μια εθνοσυνέλευση που παίρνει το όνομα Εθνικό Συμβούλιο. Το Συμβούλιο, συνεδριάζοντας από τις 14 ως τις 27 Μαΐου, επικυρώνει την εξουσία της ΠΕΕΑ ως αντιπροσωπευτικής κυβέρνησης με έδρα την Ελλάδα. Έτσι δημιουργείται μια δεύτερη ελληνική αρχή, παράλληλη με την κυβέρνηση του Καΐρου.

Παρατείνεται ο Εμμανουήλ Τσουδερός και αναλαμβάνει την πρωθυπουργία αρχικά ο Σοφοκλής Βενιζέλος (14 Απριλίου 1944) και ακολούθως ο Γεώργιος Παπανδρέου (27 Απριλίου 1944), πρώην υπουργός του Ελευθερίου Βενιζέλου και γνωστός για τα συνεπή δημοκρατικά αλλά και αντικομμουνιστικά του τότε φρονήματα. Ο Γεώργιος Παπανδρέου, συγκαλεί διάσκεψη στο Λίβανο, όπου συμμετείχαν αντιπρόσωποι όλων των κομμάτων και των αντιστασιακών οργανώσεων. Η διάσκεψη, μετά από δύσκολες διαπραγματεύσεις κατέληξε σε συμφωνία συγκρότησης κυβέρνησης εθνικής ενότητας με πρωθυπουργό τον Γεώργιο Παπανδρέου, στην οποία θα συμμετείχε και η ΠΕΕΑ. Στις 3 Σεπτεμβρίου 1944 σχηματίζεται η νέα κυβέρνηση, στην οποία η ΠΕΕΑ μετείχε με έξι υπουργούς. Στις 12 Οκτωβρίου οι Γερμανοί και οι Ιταλοί εγκατέλειψαν την Αθήνα και στις 18 του ίδιου μήνα ο πρωθυπουργός και τα μέλη της εθνικής κυβέρνησης εισήλθαν στην πόλη.

Ο Γεώργιος Παπανδρέου
υψώνει την Ελληνική σημαία
στην Ακρόπολη.

Όμως μια νέα δραματική περίοδος της ελληνικής ιστορίας θα άρχιζε.

Σύντομα επήλθε κυβερνητική κρίση, που υπήρξε προϊόν της άρνησης της πλευράς του ΕΑΜ για πλήρη αφοπλισμό του ΕΛΑΣ. Στις 2 Δεκεμβρίου παραιτήθηκαν από την κυβέρνηση οι προερχόμενοι από την ΠΕΕΑ υπουργοί και άρχισαν τα Δεκεμβριανά.

Ουσιαστικά το ΕΑΜ ήθελε να ελέγξει την εξουσία όπως θα γινόταν στα Ανατολικά και κομμουνιστικά κράτη της Ευρώπης. Έτσι άρχισε ο εμφύλιος πόλεμος 1946 - 1949 με συγκρούσεις στην Αθήνα, όπου τα βρετανικά στρατεύματα στήριζαν την κυβέρνηση. Η μάχη της Αθήνας ήταν η πρώτη εμφύλια σύγκρουση, στην οποία αναμετρήθηκε η Αριστερά (μόνη της) με όλες τις άλλες πολιτικές δυνάμεις και επομένως ένωσε όλους τους άλλους εναντίον της.

Στις 31 Μαρτίου 1946 έγιναν οι πρώτες ελληνικές εκλογές μετά από περίοδο δέκα ετών (Μεταξάς - Κατοχή). Τις κέρδισε το Λαϊκό Κόμμα και δημιούργησε την Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Τσαλδάρη. Το ΕΑΜ και το ΚΚΕ απείχαν από τις εκλογές. Μέχρι τις επόμενες εκλογές, της 5ης Μαρτίου 1950, σχηματίστηκαν 10 κυβερνήσεις συνασπισμού, γιατί κυρίως λόγω του εκλογικού συστήματος αλλά και των πολλών κομμάτων που έλαβαν μέρος στις πρώτες μεταπολεμικές εκλογές, κανένα από τα κόμματα της Βουλής δεν διέθετε την απόλυτη πλειοψηφία. Την 1η Σεπτεμβρίου 1946 έγινε ένα δημοψήφισμα, με το οποίο επανήλθε ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ μέσα στην ταραγμένη περίοδο.

Το καλοκαίρι του 1949 ο Δημοκρατικός Στρατός της Ελλάδας (ΔΣΕ), όπως λεγόταν ο στρατός των Αριστερών, μετά από πολλές ήττες είχε περιοριστεί στον Γράμμο και στο Βίτσι. Εκεί συνετρίβη από τον Εθνικό Στρατό.

Η καταστολή των αριστερών συνεχίστηκε τα επόμενα χρόνια με στρατοδικεία, φυλακίζοντας στρατιώτες του ΔΣΕ, και μαζικές εξορίες στα ξερονήσια του Αιγαίου (Άη Στράτης, Μακρόνησος, Γυάρος).

Εν τω μεταξύ τον Μάρτιο του 1948 η Ιταλία παρέδωσε τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα.